

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет географії, туризму та історії
Кафедра географії та методики її навчання

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   _____
(прізвище, ініціали)

Реєстраційний номер № _____

« ____ » _____ 2023р.

« ____ » _____ 2023р.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОГО
КОМПЛЕКСУ КИТАЮ ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИВЧЕННЯ В
ПРОФІЛЬНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ КУРСАХ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ГТм-22
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 014
Середня освіта (Географія)
Сахновської Олександри Євгенівни
Керівник
PhD, старший викладач кафедри
географії та методики її навчання
Карпенко Т. А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис)   (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис)   (прізвище, ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище, ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище, ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Сахновська Олександра Євгенівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО КИТАЮ	8
1.1. Етапи розвитку та становлення освітнього комплексу Китаю.....	8
1.2 Концептуальні підходи до визначення освітнього комплексу та його географічної характеристики.....	12
1.3. Роль освітнього комплексу у розвитку економіки та соціально- географічних процесів.....	26
1.4. Сучасний стан освітнього комплексу в Китаї.....	32
Висновки до розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО КИТАЮ.....	41
2.1. Методика виконання магістерського дослідження	41
2.2. Методичні аспекти вивчення освітнього комплексу сучасного Китаю в профільних курсах географії.....	51
Висновки 2.....	71
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	82
ДОДАТОК А.....	82
ДОДАТОК Б.....	83
ДОДАТОК В.....	84
ДОДАТОК Г.....	85
ДОДАТОК Д.....	86
ДОДАТОК Е.....	87
ДОДАТОК Ж.....	88

ВСТУП

Актуальність теми. Освітній комплекс сучасного Китаю є однією з найбільших і складних систем в світі, оскільки в нього входять мільйони учнів, вчителів, адміністраторів, дослідників і фахівців з різних галузей знань. Актуальність дослідження освітнього комплексу сучасного Китаю полягає в тому, що система освіти Китаю є великою і складною, що потребує постійного вдосконалення та використання новітніх технологій.

Однією з головних причин є те, що китайський уряд виділяє значні ресурси на розвиток системи освіти, що дозволяє виділяти більше коштів на дослідження та розробку нових технологій та методики навчання. Крім того, Китай є однією з найбільших економік світу та стає все більш важливим гравцем на міжнародній арені, тому вивчення освітньої системи Китаю може допомогти розуміти його економічну та соціальну динаміку.

Китай також пройшов значний шлях від початкової системи освіти до сучасної, що дозволяє оцінити ефективність його реформ та зрозуміти вплив культурних, політичних, економічних та інших факторів на освітню систему.

Дослідження освітнього комплексу сучасного Китаю є актуальним для визначення напрямків розвитку освіти в майбутньому, налагодження співпраці з китайськими партнерами в галузі навчання та науки, а також для розвитку міжкультурної співпраці та взаєморозуміння.

У галузі вивчення освітнього комплексу сучасного Китаю працюють науковці з різних країн світу. Деякі з видатних вчених, які вивчають цю тему, включають: Марк Брейден - американський науковець, який вивчав китайську освіту та вплив культурних чинників на неї. Чен Наомі - китайська науковиця, яка спеціалізується на відносинах між культурою та освітою в Китаї. Лі Юан - китайська науковиця, яка зосереджена на дослідженні соціальної справедливості в системі освіти Китаю. Хуа Фенг - професор з Нанкінського університету, який досліджує розвиток освіти в Китаї в контексті глобалізації.

Українські вчені, які вивчали освітній комплекс Китаю, включають:

1) Лариса Кузнецова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інноваційних педагогічних технологій та засобів навчання Київського університету імені Бориса Грінченка;

2) Юрій Блохін, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології управління освітою та науки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

3) Максим Тарасенко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин та соціальних досліджень Національного університету "Києво-Могилянська академія".

Сучасна Китайська Народна Республіка є однією з найбільших країн світу за населенням, що має складну політичну, економічну та культурну структури. Тому дослідження освітнього комплексу Китаю в географічному просторі має важливе значення для розуміння сучасного світу та аналізу визначні ролі Китаю у міжнародному співробітництві.

Розуміння освітнього комплексу Китаю має важливе значення також для України. Україна та Китай співпрацюють у різних галузях, в тому числі й в галузі освіти. Дослідження практик та особливостей освітньої системи Китаю допоможе Україні покращити власну систему освіти, а також відкрити нові можливості для співпраці з Китаєм у сфері освіти [22,23,24].

Окрім того, Україна та Китай знаходяться у процесі спільної реалізації ініціативи "Один пояс, один шлях". Розуміння особливостей китайської освітньої системи та її розвитку може допомогти Україні краще зрозуміти культурні та освітні потреби Китаю та зміцнити співпрацю у рамках ініціативи "Один пояс, один шлях" [25].

Трансформації, що відбуваються у сфері освітніх комплексів світу, на нашу думку, повинні знайти своє відображення у шкільному курсі географії, адже цей економічний сектор виступає одним із бюджетоформуючих джерел національної економіки Китаю шляхом надання високого рівня освіти та потребує ґрунтовного вивчення. Методичні рекомендації та методичні матеріали щодо вивчення означеної теми в шкільному курсі географії допоможуть більш глибоко

опанувати зміст навчального матеріалу, та сприятимуть соціалізації учнів, формуванню їх світоглядних орієнтирів, здатності орієнтуватися в умовах глобальних суспільних змін [26].

З огляду на це вважаємо, що актуальність теми кваліфікаційної роботи та необхідність її дослідження не викликає сумніву.

Мета наукової роботи полягає у: здійсненні суспільно-географічної характеристики освітнього комплексу сучасного Китаю; дослідження методичних особливостей вивчення означеної проблеми в шкільному курсі географії.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1) Визначити сутність та зміст поняття освітнього комплексу сучасного Китаю, охарактеризувати його структуру.

2) Здійснити характеристику наукової бази освітнього комплексу сучасного Китаю, дослідити еволюцію, становлення та розвиток.

3) Проаналізувати сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку освітнього комплексу сучасного Китаю.

4) Дослідити методологічні особливості вивчення третинного сектору господарства (на прикладі освітнього комплексу сучасного Китаю) у шкільному курсі географії. Провести аналіз статистичних даних, опитування, експертні оцінки, географічний аналіз тощо.

Об'єкт дослідження – освітній комплекс сучасного Китаю.

Предмет – суспільно-географічний аналіз розвитку освітнього сектору Китаю та методичні особливості її вивчення в шкільному курсі географії.

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети і завдань дослідження, його об'єкта та предмета.

У науковій роботі використовувалися: 1) *теоретичні методи*: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія використовувалися при розгляді сутності та змісту поняття «освіта» визначенні структури освітнього комплексу Китаю; правовий метод (використовувався при розгляді правових засад функціонування

суб'єктів напрямку освіти); історико-географічний метод (було використано у ході аналізу історії розвитку освіти Китаю); метод аналізу наукової літератури з географії; статистичний метод; 2) *емпіричні методи*: статистичний метод (було використано з метою проведення аналізу офіційних статистичних даних стану розвитку освіти Китаю); 3) *математичні методи*: методи комп'ютерного моделювання (використовувався задля формування рисунків, діаграм, графіків, схем, карт та іншого графічного матеріалу, представленого у цій кваліфікаційній роботі).

Практичне значення роботи. Сукупність представлених у кваліфікаційній роботі теоретичних та практичних положень, висновків та результатів можна використовувати під час подальших досліджень питання розвитку освіти в Україні її суспільно-географічної характеристики. Методичні рекомендації та методичні розробки щодо вивчення означеної проблеми в шкільному курсі географії, можуть стати у нагоді для студентів-практикантів та вчителів практиків, які викладають у закладах загальної середньої освіти або вищих навчальних закладах такі навчальні дисципліни, як: «Географія: Україна і світове господарство» тощо.

Апробація результатів дослідження представлена:

1. Сахновська О.Є . Географія та туризм: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. (28 лютого - 1 березня 2023 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю. І. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. – 684 с. (Додаток А).

Структура роботи обумовлена метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження та логікою викладення матеріалу. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, що містять шість підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаної літератури (54 найменування), 8 таблиць, 15 рисунків, 7 додатків. Загальний обсяг роботи складає – 87 сторінок

РОЗДІЛ 1. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО КИТАЮ

1.1. Етапи розвитку та становлення освітнього комплексу Китаю

Освіта в Китаї має довгу історію, що починається ще з 5-го століття до нашої ери. Китай був однією з перших країн у світі, що вживали поняття "школа", в якій діти вчилися читати, писати і рахувати. Для організації освіти були створені спеціальні інститути, такі як Конфуцієв Університет, що був заснований у 478 році до нашої ери [27,28].

Таблиця 1.1. Етапи розвитку освітнього комплексу Китаю

Джерело: власна розробка

Етап	Століття	Характеристика
Давній Китай	До VI століття н.	Усна традиція, навчання в сім'ї, учень-учительські відносини
Середньовічний Китай	VI-XIX століття	Розвиток конфуціанської школи, створення державних шкіл
Новий Китай	XIX-XX століття	Запровадження західної системи освіти, створення університетів
Сучасний Китай	XX-XXI століття	Розвиток системи освіти, підвищення рівня освіти

Детальний опис етапів розвитку освіти в Китаї:

Давній Китай

Перші згадки про освіту в Китаї зустрічаються у VI столітті до н. У цей час існувала усна традиція навчання, яка передавалася від покоління до покоління. Навчання відбувалося у сім'ї, де батьки навчали дітей читати, писати та рахувати. Учні також навчалися у вчителів, які були високо поважними людьми.

У III столітті до н.е. виникла конфуціанська школа, яка стала основою китайської освіти. Конфуцій вважає, що освіта є ключем до успіху у житті. Він розробив систему навчання, яка включала вивчення п'яти класичних книг: "Ши цзін" (Книга пісень), "І цзін" (Книга змін), "Чуньцю" (Весняні та осінні аннали), "Лі цзі" (Книга про етику і ритуали) і "Мен-цзі" (Книга Мен-цзі) [4].

У VI столітті н. у Китаї з'явилися державні школи, які навчали конфуціанським текстам. Навчання у державних школах було доступне лише для знаті.

Середньовічний Китай

У середньовічний період у Китаї продовжувався розвиток конфуціанської школи. У цей час виникли конфуціанські академії, які стали центрами освіти та культури.

У X столітті у Китаї були створені державні іспити на посаду. Іспити були складними та вимагали від кандидатів глибоких знань конфуціанських текстів. Іспити на посаду стали важливим чинником соціальної мобільності.

Новий Китай

У XIX столітті Китай був відкритий для Заходу. У цей час у Китаї з'явилися західні школи, які навчали за західними методиками. У 1898 році у Китаї був створений перший університет.

У XX столітті у Китаї відбулися значні зміни у системі освіти. У 1949 році в Китаї було засновано Китайську Народну Республіку. Уряд нової держави розпочало реформування системи освіти. У 1950 році було ухвалено закон про освіту, який гарантував право на освіту для всіх громадян Китаю [29].

Сучасний Китай

У сучасному Китаї система освіти продовжує розвиватися. Уряд Китаю прагне до того, щоб китайська освіта відповідала міжнародним стандартам. У 2001 році Китай приєднався до Болонської угоди, яка передбачає реформування вищої освіти в Європі.

У 2019 році в Китаї було 369 мільйонів учнів у початковій школі, 154 мільйони учнів у середній школі

У середньовічному китайському суспільстві освіта вважалася розкішшю, доступною тільки дворянам. Проте з часом національний уряд почало розвивати освіту серед народу, вкладаючи в це значні кошти. Зокрема, у 1905 році була створена система публічної освіти [31].

У 1949 році, після перемоги комуністичної революції, у Китаї був здійснений повний перехід до безкоштовної загальної освіти, яка стала доступною для усіх. В даний час в системі освіти Китаю діє ступенева система, яка передбачає навчання в початковій школі, середній школі і вищих навчальних закладах [1,2].

Освіта в Китаї має високий рівень вимог до навчання і підготовки студентів. Значна увага приділяється вивченню математики, фізики, комп'ютерних наук і іноземних мов. Китайські університети є дуже престижними і займають високі позиції в світовому рейтингу навчальних закладів [30].

Етапи:

1. До початку 20 століття — освіта була доступна тільки елітам.
2. 1912 рік — заснування першого університету «Цинхуа», пізніше утворення таких навчальних закладів, як Нанкінський університет (1915 рік), Пекінський університет (1919 рік) та інші.
3. 1949 рік та створення КНР — розпочався процес масової освіти та потреби в кадрах для економічної та соціальної реформ.
4. 1952 рік — проведення реформи освітньої системи, введення трирівневої системи, що передбачала базову школу, середню школу та вищу освіту.
5. 1966—1976 рр. — культурна революція, яка призвела до зупинки системи освіти та зниження рівня загальної освіти.
6. 1978 рік — після закінчення епохи культурної революції, система освіти знову почала розвиватись та було введено зміни, спрямовані на покращення якості освіти.
7. 1985 рік — уряд Китаю розпочинає програму «Відкритого дверей», яка передбачає співпрацю з іноземними університетами та підвищення рівня освіти в країні. [32,55].
8. 1995 рік — розпочалося створення в Шанхаї Пусанського університетського парку, де було створено багато вищих навчальних закладів з участю іноземних університетів, що забезпечило підвищення рівня освіти в Китаї.

9. 21 століття — в Китаї продовжується розвиток вищої освіти та зростає кількість вищих навчальних закладів, які отримують міжнародне визнання і займають провідні позиції у світі [4].

Рис. 1.2. «Періоди становлення освітнього комплексу Китаю»

Джерело: Власна розробка

У сучасному Китаї система освіти складається з наступних ступенів:

- Початкова освіта триває 6 років і є обов'язковою для всіх дітей віком від 6 до 12 років.
- Середня освіта триває 3 роки і є обов'язковою для всіх дітей віком від 12 до 15 років.
- Вища освіта включає бакалаврат, магістратуру та докторантуру [30,31,33]

У Китаї діє система державних та приватних навчальних закладів. Державні школи фінансуються державою, а приватні школи — за рахунок приватних коштів.

Влада Китаю приділяє велику увагу розвитку освіти. У 2020 році на освіту було виділено 2,9 трильйони юанів, що становить 4,3% від ВВП Китаю.

Основні тенденції розвитку освіти в Китаї

- Підвищення рівня освіти . У 2022 році рівень грамотності у Китаї становив 96,4%.
- Розширення доступу до освіти . У 2022 році в Китаї було 2,44 млрд учнів та студентів.
- Інноваційні технології в освіті . Уряд Китаю прагне до того, щоб китайська освіта відповідала міжнародним стандартам та використовувала сучасні технології [5].

Найбільша кількість закладів освіти поширена на південно-західній частині Китаю, саме там найвищу густота населення у країні (Додаток Б).

1.2. Концептуальні підходи до визначення освітнього комплексу та його географічної характеристики

Стосовно освітнього комплексу є визначення:

Навчально-виховний комплекс (НВК) — термін українського законодавства та освіти, що позначає об'єднання освітніх, фінансових, інформаційних ресурсів навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації для задоволення допрофесійних і професійних запитів учнів [1].

Освітній комплекс - це забудована територія з різноманітними освітніми закладами, що надають різні рівні освіти: від дошкільної освіти до вищої освіти. Освітній комплекс може включати дошкільний садок, початкову і середню загальноосвітню школу, гімназію, ліцей, технікум, коледж та університет. Таким чином, освітній комплекс забезпечує всебічний розвиток особистості, сприяє подальшій кар'єрній підготовці та професійному зростанню. Все більш популярною стає ідея формування інтегрованого освітнього комплексу, де різні рівні освіти будуть представлені в одному приміщенні. Це дозволяє максимально забезпечити зручність, доступність і якість освіти.

Освітній комплекс - це система, що складається з різноманітних навчальних закладів, наукових установ, бібліотек, музеїв та інших освітніх і культурних установ, які забезпечують здобуття освіти на різних рівнях.

Концептуальні підходи до визначення освітнього комплексу:

1. Системний підхід - освітній комплекс розуміється як сукупність освітніх закладів та інших установ, які забезпечують освітні потреби населення заданої території.

2. Функціональний підхід - освітній комплекс розглядається з точки зору його функцій, зокрема забезпечення якісної освіти та формування науково-технічного потенціалу.

3. Інституційний підхід - освітній комплекс сприймається як сукупність освітньо-наукових установ, що забезпечують розвиток інтелектуального та освітнього потенціалу нації.

4. Історичний підхід: Освітні комплекси розглядаються в контексті їхньої історичної еволюції. Це означає вивчення, як освітні системи розвивалися та змінювалися протягом часу.

5. Порівняльний підхід: Дослідники порівнюють освітні комплекси різних країн або регіонів, щоб виділити спільні риси та відмінності.

6. Культурний підхід: Аналіз освітнього комплексу проводиться через призму культурних, історичних та соціокультурних особливостей кожної країни чи регіону.

7. Географічний підхід: Освітні комплекси вивчаються з географічної точки зору, щоб визначити, як їхня локація впливає на доступ до освіти та розподіл ресурсів [6].

Географічна характеристика освітнього комплексу Китаю включає такі елементи:

- Розмір – площа території, на якій розташований освітній комплекс.
- Місцевість – тип ландшафту, на якому розташований освітній комплекс.
- Клімат – кліматичні умови території, на якій розташований освітній комплекс.
- Транспортна доступність – рівень доступності освітнього комплексу для населення.

Конкретні приклади

Функціональний підхід

- Освітній комплекс міста - це сукупність освітніх закладів, розташованих на території міста та об'єднаних спільними цілями, завданнями та функціями, такими як забезпечення доступності освіти для населення, підготовка кваліфікованих кадрів для економіки міста, розвиток інтелектуального потенціалу населення.
- Освітній комплекс району - це сукупність освітніх закладів, розташованих на території району та об'єднаних спільними цілями, завданнями та функціями, такими як забезпечення доступності освіти для населення, підготовка кваліфікованих кадрів для економіки району, розвиток інтелектуального потенціалу населення.

Просторовий підхід

- Центральний освітній комплекс – це освітній комплекс, що розташований у центрі міста чи району.
- Периферійний освітній комплекс – це освітній комплекс, що розташований на околиці міста чи району.

Інтеграційний підхід

- Освітній комплекс, що включає різні типи та види освітніх закладів - це освітній комплекс, в якому представлені всі рівні освіти, від дошкільної до вищої, а також різні типи освітніх закладів, такі як загальноосвітні школи, професійно-технічні училища, коледжі, університети .

Особливості освітнього комплексу Китаю

Освітній комплекс Китаю має низку особливостей, що обумовлені географічним положенням, кліматом, населенням та економікою країни [7].

- Розмір . Китай є найбільшою країною в світі, тому освітній комплекс Китаю має величезні розміри.
- Місцевість . Китай має різноманітний ландшафт, що також впливає на структуру освітнього комплексу. У гірських районах, наприклад, мережа освітніх закладів менш розвинена, ніж у рівнинних районах.

- Клімат . Кліматичні умови також впливають на структуру освітнього комплексу. Наприклад, у холодних районах більш поширені зимові школи, а у спекотних районах – літні школи.
- Транспортна доступність . Транспортна доступність впливає на рівень доступності освіти для населення. У віддалених районах мережа освітніх закладів менш розвинена, ніж у районах з гарною транспортною доступністю [14, 15].

Географічна характеристика освітнього комплексу може бути представлена у вигляді таких схем:

1. Графік розташування освітніх закладів на території міста/району/ країни.
2. Карта місцевості з нанесеними на неї освітніми закладами та установами.
3. Сіткова карта, яка відображає взаємодію різних освітніх установ у процесі освітнього комплексу.
4. Диференційна карта, яка відображає рівень розвитку освітніх установ на території дослідження.

Особливості освітнього комплексу Китаю по частинах країни

Китай – це велика країна з різноманітним ландшафтом, кліматом та населенням. Ці фактори впливають на освітній комплекс Китаю, який має свої особливості у різних частинах країни.

Північний Китай

Північний Китай – це регіон з помірним кліматом та рівнинним ландшафтом. Цей регіон є найбільш густонаселеним у Китаї.

Освітній комплекс північного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа освітніх закладів усіх рівнів. У регіоні розташовано багато університетів, середніх та початкових шкіл.
- Високий рівень освіти. У регіоні проживає велика кількість населення з вищою освітою.
- Приоритетність технічних та природничих наук. У регіоні розташовано багато технічних університетів та науково-дослідних центрів.

Східний Китай

Східний Китай – це регіон із субтропічним кліматом та гірським ландшафтом. Цей регіон є центром промисловості та торгівлі Китаю.

Освітній комплекс східного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа професійно-технічних навчальних закладів. В регіоні розташовано багато коледжів та технікумів, які готують кадри для промисловості та торгівлі.
- Високий рівень освіти у галузі бізнесу та економіки. У регіоні розташовано багато університетів, які спеціалізуються на цих галузях.
- Розвиток інноваційних технологій у освіті. У регіоні розташовано багато університетів, які використовують сучасні технології в освітньому процесі.

Центральний Китай

Центральний Китай – це регіон з помірним кліматом та рівнинним ландшафтом. Цей регіон є важливим транспортним та логістичним центром Китаю.

Освітній комплекс центрального Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа загальноосвітніх шкіл. У регіоні розташовано багато початкових та середніх шкіл, які забезпечують доступність освіти для населення.
- Пріоритетність освіти у галузі сільського господарства. У регіоні розташовано багато коледжів та університетів, які готують кадри для сільського господарства.
- Розвиток дистанційного навчання. У регіоні розташовано багато університетів, які пропонують програми дистанційного навчання [8].

Південний Китай

Південний Китай – це регіон із субтропічним кліматом та гірським ландшафтом. Цей регіон є важливим центром туризму та культури Китаю.

Освітній комплекс південного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа освітніх закладів у сфері мистецтва та культури. У регіоні розташовано багато університетів, які спеціалізуються на цих галузях.
- Розвиток міжнародного співробітництва в освіті. У регіоні розташовано багато університетів, які співпрацюють із університетами з інших країн.
- Розвиток освітніх технологій. У регіоні розташовано багато університетів, які використовують сучасні технології в освітньому процесі [8].

Західний Китай

Західний Китай – це регіон з помірним та сухим кліматом, а також гірським ландшафтом. Цей регіон є найвіддаленішим і малонаселеним у Китаї.

Освітній комплекс західного Китаю характеризується такими особливостями:

- Недостатня забезпеченість освітніми закладами. У регіоні розташовано менше освітніх закладів, ніж у інших частинах країни.
- Висока вартість освіти. Освітні заклади в регіоні менш доступні для населення, ніж в інших частинах країни.
- Розвиток дистанційного навчання. Дистанційне навчання є одним із основних способів отримання освіти в регіоні [8].

Таблиця 1.3. Географічна характеристика освітнього комплексу Китаю

Джерело: власна розробка

Тип схеми	Опис
1. Графік розташування освітніх закладів	Графічне зображення території (наприклад, міста, району чи країни) і позначки, що вказують розташування освітніх закладів.
2. Карта місцевості з нанесеними на неї освітніми закладами та установами	Велика карта території, на якій показані освітні заклади та інші географічні об'єкти. Освітні заклади позначаються на карті символами.
3. Сіткова карта	Схема, яка відображає взаємодію різних освітніх установ у процесі освітнього комплексу. Може бути використаний для показу співпраці між установами.
4. Диференційна карта	Карта, що показує різний рівень розвитку освітніх установ на території дослідження. Використовується для визначення різниць у якості освіти.

Освітній комплекс Китаю можна визначити як систему освіти, яка складається з різних рівнів та типів закладів освіти, які забезпечують відповідний рівень освіти національній молоді. Концептуально, освітній комплекс Китаю базується на традиційних підходах у навчанні та розвитку, в той час як він активно адаптується до сучасних викликів та тенденцій у глобалізації та технологічному прогресі [6].

Географічно, освітній комплекс Китаю розташований на території, що охоплює більшу частину Східної і Південної Азії. Часто, освітній комплекс Китаю ділиться на північну, південну, східну та західну частини, з кожною з них мають свої особливості та традиції у розвитку освіти. Крім того, у Китаї існують спеціальні економічні зони, де встановлені спеціальні правила для іноземних інвесторів, зокрема в галузі освіти, що може забезпечити додаткові можливості для розвитку освіти у цій країні [9].

Китай має дуже розвинутий освітній комплекс, що є однією з ключових галузей загальної економічної стратегії країни. Освітній процес у Китаї розпочинається з дошкільного віку і включає в себе наступні рівні:

1. Дошкільна освіта: дитячі садки при школах та домівки для дітей дошкільного віку (Додаток В).
2. Початкова освіта: зазвичай триває шість років і включає в себе навчання письма, читання та математики (Додаток Г).
3. Основна освіта: триває дев'ять років і зазвичай закінчується віком 14 років;
4. Середня освіта: включає звичайну середню школу та технічний та професійний коледж (Додаток Д).
5. Вища освіта: університети, інститути та академії. У Додатку Д розміщені найвідоміші університети Китаю

Китай має багато визнаних університетів, таких як Тунанський університет, Пекінський університет (центр економіки та управління), Цинхуайський університет та Фуданський університет. Книги теж важливість для освіти у Китаї, і є багато продуктивних видавництв, що підтримують освітні

процеси у країні. Загальна освіта, як правило, безкоштовна для всіх громадян країни, отже, усі люди Китаю мають можливість здобути освіту.

Таблиця 1.4. Концептуальні підходи освітнього комплексу Китаю

Джерело: власна розробка

НАЗВА ПІДХОДУ	ОПИС ПІДХОДУ
Trivium-Quadrivium	Орієнтується на утворення мислення та знання з математики, граматики та риторики.
Конфуціанський	Орієнтований на виховання гармонійних взаємин між людьми, моральний розвиток та самовдосконалення.
Національний	Фокусується на розвитку національної свідомості та любові до рідної країни.
Технологічний	Зосереджується на розвитку технічних знань та компетенцій, що дозволяють професійно працювати в індустрії та наукових сферах
Гуманітарний	Розвиває вміння аналізувати та розуміти людську природу та спілкуватися з іншими.
Інтегрований	Комбінує різні підходи залежно від освітньої програми та цілей навчання.

Концепція освіти Китаю базується на створенні легкодоступної освіти для всіх громадян та розвитку конкурентоспроможного освітнього сектору. Основні підходи до освіти включають:

1. Цінність освіти: завдання освіти розглядається як формування культури. У рамках освіти виховуються дух і цінності, пов'язані з китайською культурою, а також виховуються шана та повага до будь-якої іншої культури.

2. Обов'язкова шкільна освіта: у Китаї встановлюється 9-річний період обов'язкової шкільної освіти, який забезпечується державним коштом.

3. Високий рівень науково-технічного розвитку: освітня система Китаю спрямована на створення кваліфікованих фахівців у галузі науки та технологій, завдяки чому Китай стає провідною країною у світі за рівнем інновацій.

4. Постійна зміна: освітня система Китаю знаходиться у стані постійної зміни та реформ, докладається багато зусиль для вдосконалення, щоб

забезпечити найкращі умови для розвитку дітей та молоді. Особлива увага приділяється інклюзивній освіті.

5. Потреби економіки: освітня система Китаю також заснована на підтримці потреб економіки, її розвитку та конкурентоспроможності у світовому масштабі [10, 11, 12]

В цілому, концепція освіти Китаю орієнтована на формування інтелектуально-розвиненого суспільства, яке зможе змінити світ.

Таблиця 1.5. Концепція освіти Китаю

Джерело: власна розробка

Аспект освіти Китаю	Опис
Орієнтація	Розвиток національної економіки, конкурентоспроможності країни та науково-технологічного прогресу.
Пріоритетні галузі	Технології, інженерія, наука та менеджмент.
Виховання	Духовність та цінності, пов'язані з китайською культурою, шана і повага до інших культур.
Концепція освіти	Підготовка молодих людей до викликів і змін, формування життєвих компетенцій для успішної адаптації до нових ринкових умов.
Інновації	Створення кваліфікованих фахівців для інноваційного розвитку в галузях науки та технологій.

Таблиця 1.6. Рівні освіти сучасного Китаю

Джерело: власна розробка

Рівень освіти	Вік учнів	Тривалість	Предмети / Навички
Дошкільна освіта	3-6 років	3 роки	Розвиток мовлення, пізнавального, фізичного і соціального розвитку
Початкова освіта	6-12 років	6 років	Мова, математика, музика, мистецтво, фізична культура та здоров'я

Основна освіта	12-15 років	3 роки	Мова, математика, наука, історія, музика, мистецтво, комунікаційні та логічні навички
Старша освіта	15-18 років	3 роки	Професійні предмети, світова історія, суспільні науки, англійська мова
Вища освіта	18 років і старші	Від 2 до 8 років	Професійні предмети, залежно від обраної спеціальності
Додаткова освіта	У будь-яку вікову групу	Від 1 місяця до 8 років	Музика, мистецтво, наука, спорт, тощо

Система освіти Китаю складається з наступних рівнів освіти:

1. Дошкільна освіта: цей рівень освіти включає дошкільні заклади (ясла, дитячі садки) для дітей від 3 до 6 років.
2. Початкова освіта: початкова освіта розпочинається для дітей у 6 років і складає 6 років. У цей період діти вивчають базову мову, математику, музику, мистецтво, фізичну культуру та здоров'я.
3. Основна освіта: основна освіта складає 3 роки і включає в себе вивчення предметів, таких як мова, математика, наука, історія, музика та мистецтво. У цьому рівні освіти учні також навчаються різноманітним навичкам, включаючи комунікацію, логічне мислення та творчий розвиток.
4. Старша освіта: цей рівень освіти включає середні школи та вищі навчальні заклади, де учні вивчають предмети, які відповідають їх майбутній професійній спрямованості. За цим рівнем освіти можливі магістратура та докторантура.
5. Додаткова освіта: позашкільна освіта у Китаї має значний розвиток в останні роки. Учні можуть брати додаткові курси з музики, мистецтва, спорту, наукових інтересів тощо (Додаток В,Г).

Система освіти в Китаї пропонує різноманітні спеціалізації навчання, які охоплюють різні галузі знань та професій. Деякі з найбільш популярних спеціалізацій включають:

1. Інженерія: це одна з найбільш популярних спеціалізацій в Китаї. Вона охоплює такі галузі як електроніка, машинобудування, дизайн, будівництво та інші.

2. Бізнес і менеджмент: ця спеціалізація навчає студентів керувати бізнесом та ефективною роботою в команді.

3. Медицина та науки про здоров'я: ця спеціалізація охоплює такі галузі як медицина, стоматологія, фармація та інші науки про здоров'я.

4. Інформаційні технології: включає у себе розробку програмного забезпечення та комп'ютерні науки.

5. Мови і література: вивчення мов та літератури, включаючи англійську, китайську та інші іноземні мови [13].

Наприклад, виділимо напрямок підготовки: «Інженерія», цікаво, що інженерія є однією з найбільш популярних спеціалізацій в Китаї. У країні є багато відомих університетів та технічних коледжів, де підготовляють висококваліфікованих інженерів. Для набуття кваліфікації інженера в Китаї необхідно отримати бакалаврат або магістратуру відповідної спеціальності.

Особливості підготовки студентів інженерних спеціальностей в Китаї включають практичну та теоретичну складову. Студенти навчаються сучасним технічним знанням та методам проектування на основі китайських традицій і культурних цінностей. Для забезпечення практичної складової навчання, студентам надається доступ до сучасних лабораторій та інженерних центрів.

Також важливою складовою підготовки інженерів в Китаї є викладання китайської культури та мови. Це допомагає студентам розуміти культурні особливості країни та покращує їх комунікаційні навички з місцевими замовниками та партнерами.

Окрім того, після завершення університетської освіти, інженери мають можливість пройти стажування та навчання у сучасних технічних центрах, де

вони отримують практичний досвід та підвищують свої професійні знання та навички.

Особливості навчання в Китаї полягають у тому, що студенти починають серйозно вивчати певну спеціалізацію з раннього віку та наполегливо працюють над своєю освітою, зокрема готуючись до державних іспитів. Важливу роль в системі освіти Китаю відіграє також виховання дисципліни і наступності. Більшість програм навчання в Китаї мають практичну складову, що дозволяє студентам набувати необхідних практичних навичок та досвіду [13].

Загалом, система освіти в Китаї є відносно жорсткою та спрямованою на підготовку учнів до державних іспитів, які визначають їх майбутнє шлях і кар'єру. Однак, в останні роки у Китаї стає все популярнішим навчання за межами традиційної системи освіти, таке, як позашкільні курси та онлайн-навчання. Система навчання в КНР доволі відмінна від української. І сьогодні йтиметься про виховання китайської молоді і про те, що дізналася, насамперед, я про китайську освіту.

“Учіться так, ніби ви постійно відчуваєте нестачу своїх знань, і так, ніби ви постійно боїтеся розгубити свої знання” – цей вислів Конфуція влучно характеризує найбільшу освітню систему у світі (Китай – найбільша за чисельністю населення країну, тому тут найбільша кількість учнів, програм, класів, шкіл тощо).

Уся система навчання в Китаї націлена на досягнення найвищого результату, тому головною причиною успішної освіти є увага й підтримка її з боку держави. Школи є різні. Найбільш престижними вважаються експериментальні при університетах, приватні. Гірша ситуація із сільськими. Тому багато учнів їдуть навчатися в міста та проживають у гуртожитках.

Утім, усі школи мають державне фінансування й отримують кошти з бюджету на оновлення обладнання та ремонт приміщень. Здавалося б, що така державна ініціатива означає безкоштовність освіти, але де-факто повністю безоплатною вона так і не стала. На штори й на ремонт класу тут не здають, натомість є “абонплата” за семестр. У невеликих містечках – це близько 400

юанів (майже 1600 грн), ще іноді потрібно платити за шкільну форму, підручники та їжу. Витрати на освіту в китайських сім'ях можуть становити майже третину сімейного бюджету.

Структура освіти:

Шкільна освіта в Китаї передбачає навчання протягом 12 років. Навчальні заклади в Китаї поділяються на початкові (primary) з 1 по 6 роки навчання, наступні 3 роки навчання – середня (middle) школа, останні 3 роки – вища (high) школа. У Китаї є обов'язковою 9-річна освіта. Далі батьки та дитина можуть самостійно вирішувати, чи продовжувати навчання в трьох останніх класах.

У китайській освіті жорстка конкуренція. Щоб вступити до першого класу, перейти із середньої школи до старшої, вступити до ВНЗ, потрібно скласти іспити та проходити конкурси. Важливо: до 1-го класу діти зараховуються за територіальним принципом.

У Китаї існують школи при вишах, ми відвідали такі при Zhejiang Normal University. Якщо учень набирає достатньо балів, щоб вступити в такий навчальний заклад, це майже завжди гарантує йому подальше зарахування.

Взагалі вступ до ВНЗ – справжнє свято для талановитого випускника середньої школи вищого ступеня: конкурси в окремі університети великих міст, як от Пекін, Шанхай, сягають 200-300 осіб на місце. Обдаровані діти та молоді люди в Китаї, як правило, користуються різними пільгами під час просування освітніми “сходінками”. До їхніх послуг – державні стипендії, субсидії підприємств, організацій тощо (Додаток Є).

Пошана до вчителя:

Учитель у Китаї – професія шанована. Пошана до вчителя – у пріоритеті держави, родини. Не дарма учителя називають словом “лаоши”, воно перекладається як “вчитель” і викликає зворушення і захоплення. Китайський уряд приділяє серйозну увагу підвищенню соціального статусу вчителя, а в 1995 році в КНР було запроваджено свято вчителя, яке відзначається 10 вересня.

Китайські вчителі щороку складають професійні тести, таким чином держава “відфільтровує” тих, хто втратив навички або інтерес до викладання.

Що 3 роки вчителя можуть підвищити на посаді. Держава може перевести вчителя в іншу школу, навіть в інший населений пункт, але дуже зрідка – в іншу провінцію. Середній місячний зарібок учителя – від 3000 до 7000 юанів (12 000-28 000 грн). Цікавий факт: учителі з радістю приймають подарунки від батьків. Ще одна цікава деталь – це пляшечки з чаєм, які є в кожного вчителя та учнів. Вони з ними майже не розлучаються, навіть під час уроків.

Як виглядають школи і як організована робота:

Сучасні школи в Китаї – це часто цілі комплекси будівель, між якими тягнуться довгі переходи, а у внутрішній частині двору розташовуються великі спортивні майданчики. Школи різні, переважно світлі й просторі, з величезними стадіонами та актовими залами. У Китаї взагалі багато всього найбільшого та найдовшого, найновішого та найглибшого у світі. В одній школі часом навчаються кілька тисяч учнів, особливо в початковій.

Початкова, середня та старша школи розташовані в різних будівлях, це окремі освітні заклади. На території школи завжди є баскетбольний майданчик, встелений килимовим покриттям. Звичайно, ідеалізувати школу Китаю не варто: система української середньої освіти має свої переваги. Однак, було б непогано перейняти деякий досвід цієї країни. Наприклад, раціональне розділення навчального дня за рівнями навантаження. Найбільш складні предмети вивчаються зранку, якраз коли продуктивність мозку (пам'ять, увага, концентрація) найвищі. Потім – довга перерва і відпочинок, після якого починаються інші заняття, присвячені вже простішим дисциплінам. Це не тільки робить шкільну систему освіти більш уніфікованою, а й сприяє більшій ефективності навчання.

Також варто позитивно оцінити турботу китайської школи про здоров'я дитини. Зарядки, фізичні вправи та довгі перерви на обід – це те, чого українським школам дійсно бракує.

Освіта Китаю орієнтована на розвиток економіки, конкурентоспроможності країни, наукового та технологічного прогресу, а також формування інтелектуально-розвиненого суспільства. Освітня система Китаю

спрямована на створення кваліфікованих фахівців у галузі науки та технологій, завдяки чому Китай стає провідною країною у світі за рівнем інновацій. Основна увага приділяється розвитку освіти в галузях, які є пріоритетними для країни, таких як технології, інженерія, наука і менеджмент. У рамках освіти виховуються дух і цінності, пов'язані з китайською культурою, а також виховуються шана та повага до будь-якої іншої культури. У загальній концепції освіти Китаю важливою є підготовка молодих людей до викликів і змін, а також формування життєвих компетенцій, необхідних для успішної адаптації до нових ринкових умов [14, 15]

1.3. Роль освітнього комплексу у розвитку економіки та соціально-географічних процесів.

Освітній комплекс, що включає в себе школи, коледжі, університети та інші навчальні заклади, відіграє важливу роль у розвитку економіки. Освіта є основою професійного розвитку та перспективним інструментом для забезпечення сталого розвитку країни.

Освіта допомагає створювати кваліфіковану робочу силу, яка є ключовим елементом розвитку економіки. Інвестиції в освіту сприяють створенню нових робочих місць та забезпеченню конкурентоспроможності національної економіки.

Освіта також є важливим інструментом для розвитку наукових досліджень, технічного прогресу та інновацій. Науковий потенціал країни визначає її здатність до розвитку новітніх технологій та створенню нових напрямків бізнесу.

Освіта має також важливе значення для забезпечення економічної стабільності країни. Освічені люди зазвичай мають більше можливостей у сфері праці, забезпечують більше доходів та розширюють економічний розвиток.

Освітній комплекс відіграє важливу роль у розвитку соціально-географічних процесів шляхом забезпечення якісної освіти та формування громадської свідомості. Освіта забезпечує необхідну кількість кадрів у різних сферах діяльності, у тому числі й у соціально-географічних процесах [7, 8, 9].

Однією з основних функцій освітнього комплексу є формування свідомості та виховання активної громадянської позиції, що є особливо важливим у процесі вирішення соціально-географічних проблем. Виховання суспільно свідомих особистостей здійснюється через практику вивчення соціально-географічних процесів та їх вплив на людей і на природу.

Також освіта є інструментом, за допомогою якого здійснюється дослідження соціально-географічних проблем та формується необхідна база знань для їх вирішення. Університетська наука включає такі потужні галузі, як соціологія, географія, економіка, що базуються на комплексному підході до аналізу соціально-географічних процесів.

На підставі придбаних знань студенти можуть брати участь у місцевих, національних та міжнародних наукових проектах, які спрямовані на вирішення соціально-географічних проблем та вдосконалення людського життя.

Концепція освіти Китаю базується на створенні легкодоступної освіти для всіх громадян та розвитку конкурентоспроможного освітнього сектору. Основні підходи до освіти включають:

1. Цінність освіти: завдання освіти розглядається як формування культури. У рамках освіти виховуються дух і цінності, пов'язані з китайською культурою, а також виховуються шана та повага до будь-якої іншої культури.

2. Обов'язкова шкільна освіта: у Китаї встановлюється 9-річний період обов'язкової шкільної освіти, який забезпечується державним коштом.

3. Високий рівень науково-технічного розвитку: освітня система Китаю спрямована на створення кваліфікованих фахівців у галузі науки та технологій, завдяки чому Китай стає провідною країною у світі за рівнем інновацій.

4. Постійна зміна: освітня система Китаю знаходиться у стані постійної зміни та реформ, докладається багато зусиль для вдосконалення, щоб забезпечити найкращі умови для розвитку дітей та молоді. Особлива увага приділяється інклюзивній освіті.

5. Потреби економіки: освітня система Китаю також заснована на підтримці потреб економіки, її розвитку та конкурентоспроможності у світовому масштабі 14].

В цілому, концепція освіти Китаю орієнтована на формування інтелектуально-розвиненого суспільства, яке зможе змінити світ.

Таблиця 1.7. Концепція освіти Китаю

Джерело: власна розробка

Аспект освіти Китаю	Опис
Орієнтація	Розвиток національної економіки, конкурентоспроможності країни та науково-технологічного прогресу.
Пріоритетні галузі	Технології, інженерія, наука та менеджмент.
Виховання	Духовність та цінності, пов'язані з китайською культурою, шана і повага до інших культур.
Концепція освіти	Підготовка молодих людей до викликів і змін, формування життєвих компетенцій для успішної адаптації до нових ринкових умов.
Інновації	Створення кваліфікованих фахівців для інноваційного розвитку в галузях науки та технологій.

Освіта Китаю орієнтована на розвиток економіки, конкурентоспроможності країни, наукового та технологічного прогресу, а також формування інтелектуально-розвиненого суспільства. Освітня система Китаю спрямована на створення кваліфікованих фахівців у галузі науки та технологій, завдяки чому Китай стає провідною країною у світі за рівнем інновацій. Основна увага приділяється розвитку освіти в галузях, які є пріоритетними для країни, таких як технології, інженерія, наука і менеджмент. У рамках освіти виховуються дух і цінності, пов'язані з китайською культурою, а також виховуються шана та повага до будь-якої іншої культури. У загальній концепції освіти Китаю важливою є підготовка молодих людей до викликів і змін, а також формування життєвих компетенцій, необхідних для успішної адаптації до нових ринкових умов.

Освітній комплекс Китаю відіграє важливу роль у розвитку економіки та соціально-географічних процесів країни.

У розвитку економіки освітній комплекс Китаю забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для всіх сфер економіки. У Китаї діє понад 2,44 мільярда учнів і студентів, що є найбільшим показником у світі. Китайські університети випускають понад 1,5 мільйона фахівців щороку.

Освітній комплекс Китаю сприяє розвитку інновацій та технологій. Китайські вчені та інженери розробляють нові технології у різних галузях, таких як штучний інтелект, робототехніка, нові матеріали та енергія.

У соціально-географічних процесах освітній комплекс Китаю сприяє розвитку людського капіталу, підвищення рівня життя населення та зменшення соціальної нерівності. Освітні заклади забезпечують доступ до освіти для всіх верств населення, незалежно від їхнього соціального статусу та місця проживання [17,18].

Особливо важливу роль освітній комплекс Китаю відіграє у розвитку західного Китаю. У цьому регіоні розташовано багато університетів, які готують кадри для сільського господарства, туризму та інших галузей економіки. Освітній комплекс сприяє розвитку західного Китаю та зменшення його відставання від інших регіонів країни.

Основні тенденції розвитку освітнього комплексу Китаю

- Розширення доступу до освіти . Уряд Китаю прагне до того, щоб освіта була доступною для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу та місця проживання.
- Розвиток інновацій та технологій . Китайські університети та науково-дослідні центри активно займаються дослідженнями та розробками в галузі інновацій та технологій.
- Міжнародне співробітництво . Китайські університети активно співпрацюють із університетами з інших країн.

Ці тенденції будуть сприяти подальшому розвитку освітнього комплексу Китаю та його ролі у розвитку економіки та соціально-географічних процесів країни.

Таким чином, освітній комплекс має дуже важливу роль у розвитку економіки та соціально-географічних процесів, формуванні свідомості, вихованні активної громадянської позиції та забезпеченні необхідної кількості кадрів для різних галузей діяльності. Інвестиції в освіту сприяють забезпеченню високої конкурентоспроможності країни та створюють сприятливі умови для сталого соціально-економічного розвитку.

Запорукою економічного успіху Китаю в останні десятиліття став розвиток системи освіти. Пріоритетність розвитку освіти, її випереджаючі темпи росту порівняно з економічним розвитком прописано в державних законах. У ментальність народу надійно закладено, що процвітання держави залежить від рівня освіти громадян.

Нині Китай фактично виконав завдання створити найбільш грандіозну систему освіти. Спершу зусилля уряду були спрямовані на суцільне поширення неповної середньої освіти. Згодом Китаю вдалося лише за 5 років охопити населення повною середньою освітою з 12 % у 1980 р. до 80 % в наш час. У сфері середньої освіти було запозичено американську модель 12-річної школи. В країні склалася практично з нуля система вищої освіти. Прийом до китайських вишів щороку збільшується на 20 – 30 %. Випускники вишів працевлаштовуються самостійно.

У Китаї працює понад 3 000 вишів: дві третини є державними, решта – приватними. До топ-200 найкращих вишів світу входять 7 навчальних закладів Китаю. Найвідомішими є Пекінський університет, університет Цінхуа, Гонконзький університет.

Керівництво країни вважає, що Китай має долучитися до країн, які постачають на світовий ринок новітні технології. Через те ще одним пріоритетним напрямом розвитку третинного сектору стали інформаційні технології. Для цього в програмах китайських вишів переважають природно-

технічні й прикладні дисципліни. Зміст навчальних програм перебуває під суворим державним контролем.

Для перепідготовки фахівців, які мають вищу освіту в галузі природничих наук, існує можливість одержати додаткову платну освіту в галузі інформаційних технологій. Підприємства, що працюють в галузі інформаційних технологій, мають певні пільги. Основним напрямом у розвитку інформаційних технологій є програмування. В країні зведено центри програмування на зразок технопарків, в яких працюють численні компанії по 3 – 500 співробітників. Навколо центрів створено житлову інфраструктуру. Одна з провідних задач таких центрів – зорієнтувати роботу на експорт. Китайські програмісти працюють, переважно виконуючи замовлення Японії та Республіки Кореї [18].

Освітній комплекс Китаю відіграє важливу роль у розвитку економіки та соціально-географічних процесів країни. Наявність високої якості освіти сприяє підвищенню конкурентоспроможності китайських підприємств за межами країни та їх успішному входженню на міжнародні ринки. (Китай. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці, система розселення, експортна орієнтація економіки) Освітній комплекс Китаю забезпечує високу якість освіти з фізики, математики, інформатики та інших наукових дисциплін, що дозволяє китайським вченим займати провідні позиції у світових наукових досягненнях. Кількість наукометричних публікацій, які видаються в Китаї, зростає з кожним роком, що свідчить про успіхи китайської науки.

Крім того, освітній комплекс Китаю забезпечує країну кваліфікованими робітниками та фахівцями. Висококваліфіковані спеціалісти зі своєї галузі відіграють важливу роль у підвищенні технічного рівня країни, що забезпечує її розвиток.

Належна освіта позитивно впливає на соціальне благополуччя нації. Відсутність дискримінації в освіті та доступність навчання забезпечується законодавством, що забезпечує соціальну стабільність та зниження рівня бідності [20, 21]

Отже, можна зробити висновок, що освітній комплекс Китаю відіграє важливу роль у розвитку економіки та соціально-географічних процесів країни. Наявність високої якості освіти дозволяє Китаю підтримувати конкурентоспроможність на світовому ринку та успішно розвивати своє господарство.

1.4. Сучасний стан освітнього комплексу в Китаю

Освітній комплекс Китаю є одним з найбільших у світі та знаходиться на постійному розвитку. В країні присутні різні типи шкіл, включаючи державні, приватні, інтернати та спеціалізовані школи. Згідно з даними Організації Об'єднаних Націй, Китай має загальну грамотність на рівні 96%, що свідчить про високий рівень освіти в країні.

Університети Китаю займають провідні позиції у світі за кількістю студентів та наукових досягнень. Багато китайських університетів співпрацюють з провідними університетами світу, що дозволяє студентам отримати міжнародний досвід та підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці [36,33,34].

Китай також зробив значні кроки у напрямі розвитку вищої освіти в останні роки. У 2017 році китайський уряд оголосив про масштабний план "Одна пояс, один шлях", який передбачає інвестування в освіту та науку, зокрема відкриття міжнародних науково-дослідних центрів та повертання іноземних вчених та студентів до Китаю. Зокрема, у 2019 році китайські університети запуснуть програму з навчання в іноземних мовах для підвищення міжнародної конкурентоспроможності випускників [37].

Освітній комплекс Китаю має свої особливості та виклики, які є характерними для багатьох країн світу. Наступні експертні оцінки рівня освіти в Китаї базуються на даних офіційних джерел та звітів міжнародних організацій:

У Китаї велика кількість випускників вищих навчальних закладів, що свідчить про високий рівень освіти в країні.

Національна сертифікаційна іспитова система (National College Entrance Examination) є ключовим моментом для отримання вищої освіти в Китаї, адже вона визначає прийняття до університетів. Ця система забезпечує стандартизований підхід до оцінювання знань і визначення здібностей учнів.

Китай активно інвестує у сучасні технології та інфраструктуру для освіти, зокрема, високошвидкісні залізниці та інтернет. Це сприяє розвитку дистанційної освіти та створює можливості для розвитку технічних та наукових знань.

Однак, національна програма освіти в Китаї часто критикують за занадто великий наголос на іспитах та знаннях на пам'ять, не враховуючи при цьому розвиток творчих здібностей та розумової активності студентів.

Також є проблеми з нерівномірним доступом до освіти та різними стандартами якості у навчальних закладах в різних регіонах країни [38,39,41].

Варто додати, що освітні заклади Китаю розподіляються за адміністративними одиницями на наступні рівні:

Таблиця 1.8. Розподіл освітніх рівнів та закладів освіти

Джерело: власна розробка

Освітній рівень	Заклади освіти
Національний рівень	доцентура, аспірантура та дослідницькі інститути, належні до Китайської академії наук.
Професійний рівень	технікуми, коледжі, середні спеціальні навчальні заклади, вищі професійні навчальні заклади.
Вищий рівень	вищі навчальні заклади, що включають університети, академії, інститути, політехнічні інститути, медичні коледжі тощо.

Крім того, в Китаї існують спеціалізовані школи, які забезпечують освіту в певних сферах, наприклад, мистецтво, мови, спорт.

Розподіл освітніх закладів Китаю за адміністративними одиницями можна вивчити за допомогою офіційних статистичних даних, які надає

Китайський національний бюро статистики та Міністерство освіти Китаю. Також можна провести опитування серед студентів та викладачів з різних регіонів Китаю для отримання додаткової інформації щодо доступності та якості освіти в їх регіоні [40,51,54].

На даній таблиці порівнюється сучасний освітній комплекс Китаю з комплексами шести інших країн: Україною, США, Німеччиною, Польщею, Італією та Великою Британією.

За даними таблиці, китайський освітній комплекс відрізняється від інших країн тим, що він має найбільшу вартість на один рік та найвищі витрати державних коштів на одного студента. У той же час, китайський освітній комплекс має одну з найнижчих рівнів заробітних плат викладачів та вчителів порівняно з іншими країнами.

Що стосується рівня знань здобувачів освіти, то китайський комплекс знаходиться у верхній половині таблиці, разом з комплексами США та Німеччини. Проте, водночас, китайський комплекс має меншу престижність, порівняно з іншими країнами, такими як США та Велика Британія [42].

У порівнянні з українським освітнім комплексом, китайський комплекс відрізняється значно вищим рівнем витрат державних коштів на одного студента та вартістю на один рік, проте має меншу престижність та нижчі заробітні плати викладачів та вчителів. Рівень знань здобувачів освіти у китайському комплексі також трохи вищий, ніж український, але все ще залишається середнім за порівнянням з іншими країнами [1, 2, 4, 7].

Таблиця 1.9. Порівняння сучасного освітнього комплексу з освітнім комплексом України, США, Німеччини, Польщі, Італії, Великої Британії (вкладення державних коштів вказано на одного студента)

Джерело: власна розробка

Освітній комплекс	Престижність навч. закладів	Вартість навчання на рік (\$)	Вкладення держ. коштів на рік (\$)	Рівень знань здобувачів освіти	Заробітна плата викладачів та вчителів на рік (\$)
Україна	3	1,500	500	Середній	5,000
США	5	40,000	12,000	Високий	70,000
Німеччина	4	2,500	5,000	Високий	50,000
Польща	3	1,800	1,000	Середній	15,000
Італія	4	2,000	2,500	Високий	30,000
Велика Британія	5	30,000	10,000	Високий	60,000

Аналіз таблиці:

1. США, Німеччина, Італія та Велика Британія мають найбільш високий рівень вкладень державних коштів на освіту та найвищу вартість навчання, що може відображати високу якість освіти.
2. Україна та Польща мають найнижчі витрати на освіту, проте мають нижчий рівень знань здобувачів освіти.
3. Заробітна плата викладачів та вчителів у США, Німеччині та Великій Британії вища порівняно з іншими країнами, що може відображати високий статус та престиж професії.
4. Велика Британія та США мають найвищий рівень престижності навчальних закладів [45].

Сучасний освітній комплекс Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвиток доступності освіти. Уряд Китаю докладає значних зусиль для розширення доступу до освіти для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу та місця проживання. У 2022 році в Китаї було 2,44 млрд учнів та студентів, що є найбільшим показником у світі.
- Підвищення якості освіти. Китайські університети активно займаються дослідженнями та розробками в галузі інновацій та технологій. У 2022 році в рейтингу QS World University Rankings 2023 року Китай був представлений 166 університетами, у тому числі 10 університетів у топ-100.
- Розвиток міжнародного співробітництва. Китайські університети активно співпрацюють із університетами з інших країн. У 2022 році у Китаї навчалось понад 400 тисяч іноземних студентів.

Основні тенденції розвитку освітнього комплексу Китаю;

- Розширення доступу до освіти. Уряд Китаю продовжуватиме докладати зусиль для розширення доступу до освіти для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу та місця проживання.
- Підвищення якості освіти. Китайські університети продовжуватимуть розвиватися в галузі досліджень та розробок, а також впроваджувати міжнародні стандарти освіти.
- Розвиток міжнародного співробітництва. Китайські університети продовжуватимуть розвивати міжнародне співробітництво з університетами з інших країн [46,47,8].

Освітній комплекс Китаю відіграє важливу роль у розвитку країни. Він забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для всіх галузей економіки, сприяє розвитку інновацій та технологій, а також підвищує рівень життя населення [19].

Підвищення якості освіти

- Китайські університети активно займаються дослідженнями та розробками в галузі інновацій та технологій.

- У 2022 році в рейтингу QS World University Rankings 2023 року Китай був представлений 166 університетами, у тому числі 10 університетів у топ-100.
- Китайські університети продовжуватимуть розвиватися в галузі досліджень та розробок, а також впроваджувати міжнародні стандарти освіти.
- Розвиток міжнародного співробітництва
- Китайські університети активно співпрацюють із університетами з інших країн.
- У 2022 році у Китаї навчалось понад 400 тисяч іноземних студентів.
- Китайські університети продовжуватимуть розвивати міжнародне співробітництво з університетами з інших країн.

Освітній комплекс Китаю є одним із ключових факторів, що сприяють економічному зростанню та розвитку країни [49].

Освіта Китаю відрізняється від освітніх комплексів інших країн на деяких рівнях. Ось кілька з них:

1. Наголос на традиційному навчанні: В освітній системі Китаю великий наголос ставиться на традиційному навчанні математики, наук і китайської мови. Зокрема, навчання китайської мови є обов'язковим для всіх учнів, що не є характерним для більшості інших країн.

2. Екзаменаційна система: У Китаю існує дуже важлива екзаменаційна система, що діє на різних рівнях освіти. Наприклад, зовнішній тест Гаокао визначає, хто може отримати відмінні результати та отримати доступ до провідних університетів Китаю.

3. Денна тривалість навчальних занять: У Китаї учні часто відвідують школу і навчаються протягом весь день і поряд з символічною кількістю каникул. Така тривалість навчання відрізняється від стандартного тривалості навчальних занять в інших країнах.

4. Вага знань над навичками: У китайській освітній системі надається надзвичайно висока вага знанням та пам'яті, зокрема, спеціалізовані програми

розвивають в учнів навички запам'ятовування матеріалу на зубок, що відрізняється від широкого розуміння навчального процесу в інших країнах [51,52,53]

З 1980 року і до 2022 року система освітнього комплексу зазнала значних змін. Серед найважливіших можна виділити наступні:

1. Введення нових технологій в навчальний процес, такі як комп'ютери та інтернет. Це дозволило зробити навчання більш ефективним і доступним.

2. Зростання ролі студентів у навчальній діяльності, що підвищило рівень самостійності та саморозвитку студентів.

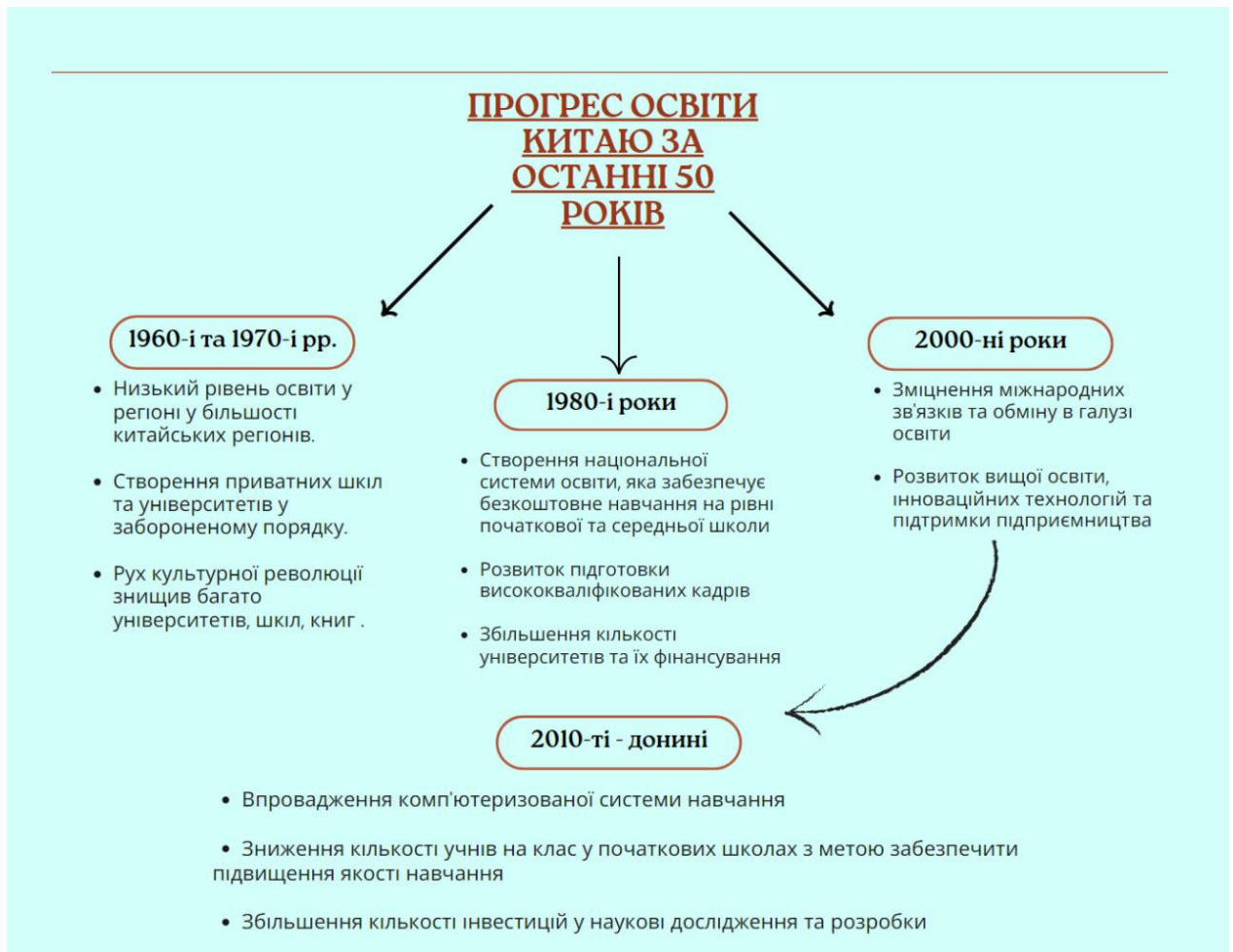
3. Розширення асортименту навчальних предметів і спеціальностей. Сьогодні можна отримати освіту і в нових галузях, таких як інформаційні технології, бізнес та маркетинг.

4. Розвиток онлайн-освіти. Завдяки розвитку технологій і Інтернету можна здійснювати навчання та проходження курсів дистанційно.

5. Зміна формату навчальних закладів. Сьогодні у більшій мірі розвивається незалежна навчальна діяльність - курси, вебінари, тренінги тощо.

6. Збільшення соціальної ролі освіти. Освіта стала необхідною умовою на ринку праці, забезпечує зростання культурного рівня людей, дає змогу розвиватися особистісно.

7. Підвищення якості навчального процесу. Завдяки впровадженню нових технологій та підходів до навчання покращилась якість навчання.

Рис. 1.10. Прогрес освіти Китаю за останні 50 років

Джерело: власна розробка

Ця схема лише узагальнює загальний прогрес освіти в Китаї за останні 50 років, при цьому не вдається повною мірою описати всі процеси і зміни, які відбувалися у країні [54].

Отже, Китай має дуже розвинену систему освіти та стрімко розвивається в галузі наукових досліджень та застосування технологій у навчальному процесі [20].

Висновки до розділу 1

Під час вивчення теоретичних основ теми «Освітній комплекс Китаю» можна зробити наступні висновки:

1. Концептуальні підходи до визначення освітнього комплексу Китаю та його географічної характеристики дозволяють зрозуміти, що він є складовою системи освіти країни та є запорукою високої якості навчання та досягнення успіху у різних галузях людської діяльності.

2. Роль освітнього комплексу Китаю у розвитку економіки та соціально-географічних процесів полягає в тому, що він забезпечує освіту населення, допомагає розвивати науку та технології, формує кадровий потенціал нації, підвищує рівень життя та дозволяє конкурувати на світових ринках.

3. Розуміння особливостей освітнього комплексу Китаю дозволяє визначити його потенціал та можливості для подальшого розвитку, що є важливою передумовою для формування стратегії розвитку країни в цілому.

Історія розвитку та становлення відбувалась у таких основних етапах:

1. Давньокитайська освіта (до 221 р. до н.е.) - основою було вивчення класичних китайських текстів, а також філософії та мистецтва.

2. Імператорська освіта (221 р. до н.е. - 1911 р.) - цей період відзначався розвитком спеціалізованих університетів та впровадженням нових підходів до навчання, таких як методи математичного моделювання.

3. Післяперіод традиційної китайської освіти (1911 р. - 1949 р.) - у цей період уряд почав докладніше вивчати інші системи освіти, що призвело до більшого визнання наукових методів.

4. Сучасна система освіти (1949 р. - нині) - уряд переконався, що тільки інновації та наука можуть розвивати країну, тому він удосконалюється регулярно.

5. Удосконалення системи освіти (нині) - уряд орієнтується на інформатизацію та електронну освіту, використовуючи вже набуті знання для заохочення студентів до інновацій та винаходів.

РОЗДІЛ 2. «МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ СУЧАСНОГО КИТАЮ»

2.1. Методика виконання магістерського дослідження

Вивчення теми "Структура освітнього комплексу Китаю" в контексті вивчення третинного сектору економіки на профільному курсі шкільної географії 10 класу "Країни та регіони" набуває наукової актуальності через ряд проблем та можливостей.

Проблеми включають обмежений доступ до китайських інформаційних ресурсів та джерел, що ускладнює здійснення глибокого аналізу. Мовні бар'єри, відсутність перекладів та інтерпретацій наукової літератури можуть обмежити розуміння матеріалу. Також важливо враховувати політичний аспект, зокрема можливу політизацію теми через складні міжнародні відносини між Україною та Китаєм.

Актуальність детального вивчення цієї теми обумовлена кількома факторами. По-перше, в сучасних умовах глобалізації, структура освітнього комплексу може суттєво впливати на економічний розвиток країни. Досвід Китаю дозволяє зрозуміти, як освітні послуги сприяють розвитку третинного сектору, зокрема сфери послуг, культурної індустрії та технологічних інновацій.

По-друге, розвиток галузей, пов'язаних із знаннями, стає ключовим фактором конкурентоспроможності країни. Китайський досвід може вказати на шляхи розвитку інноваційних секторів економіки та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

По-третє, освіта впливає на розвиток людського капіталу, що в свою чергу формує висококваліфіковану робочу силу. Вивчення методів забезпечення якісної освіти в Китаї може надихнути на впровадження аналогічних підходів у Україні.

Таким чином, ретельний аналіз структури освітнього комплексу Китаю в контексті вивчення третинного сектору економіки є важливим для розкриття

потенціалу освіти як ключового елемента економічного та соціокультурного розвитку.

Об'єктом дослідження є третинний сектор господарства в Китаї, зокрема освітній комплекс, що складається зі шкіл, вищих навчальних закладів та інших освітніх установ. Об'єктом дослідження може бути освітній комплекс Китаю. Освітній комплекс включає в себе усі види освіти: початкову, середню та вищу, а також дошкільну та позашкільну освіту. Дослідження може охоплювати аналіз рівня та якості освіти в різних регіонах Китаю, розподіл освітніх закладів за адміністративними одиницями, фінансування та управління освітнім сектором, а також вивчення соціально-географічної диференціації освіти в Китаї [21].

Предметом дослідження є методологічні особливості вивчення третинного сектору господарства, зокрема освітнього комплексу, в Китаї. Дослідження охоплює аналіз структури та функцій освітнього сектору, особливостей управління та фінансування, технологій та інновацій в освіті, а також взаємозв'язку з іншими секторами економіки та суспільства.

Методологічні підходи в дослідженні включають аналіз документів, статистичні дані та емпіричні дослідження, які дозволять з'ясувати роль та місце освітнього комплексу у китайській економіці та суспільстві, визначити фактори, що впливають на його розвиток та ефективність, а також з'ясувати можливості для подальшого розвитку освітнього сектору в Китаї.

Проведення поглибленого аналізу Навчальної програми для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти «Географія» (поглиблене вивчення), рекомендованої Листом Міністерства освіти і науки України від 25 серпня 2020 р. № 1/11-5718, було встановлено, що на сьогодні Тема «Структура освітнього комплексу Китаю» частково досліджується у Розділі III «Азія» (Тема 2. "Субрегіони та країни Азії») в рамках навчальної програми профільного рівня курсу Географії 10 класу (профільний рівень) [16].

Трансформації, що відбуваються у сфері освіти та науки, на нашу думку, повинні знайти своє відображення у шкільному курсі географії, адже цей

економічний сектор виступає одним із бюджетоформуючих джерел національних економік країн світу, в тому числі й України, а відповідна інформація щодо стану розвитку та функціонування аналізованої галузі - знайти своє відображення у змісті освітньої програми, підручниках та навчально-методичних комплексах. З огляду на це виникає потреба у розробці методичних рекомендації та практичних напрацювань, спрямованих на вивчення теми «Структура освітнього комплексу Китаю» у шкільному курсі географії «Регіони та країни» (10 клас, профільний рівень) [16].

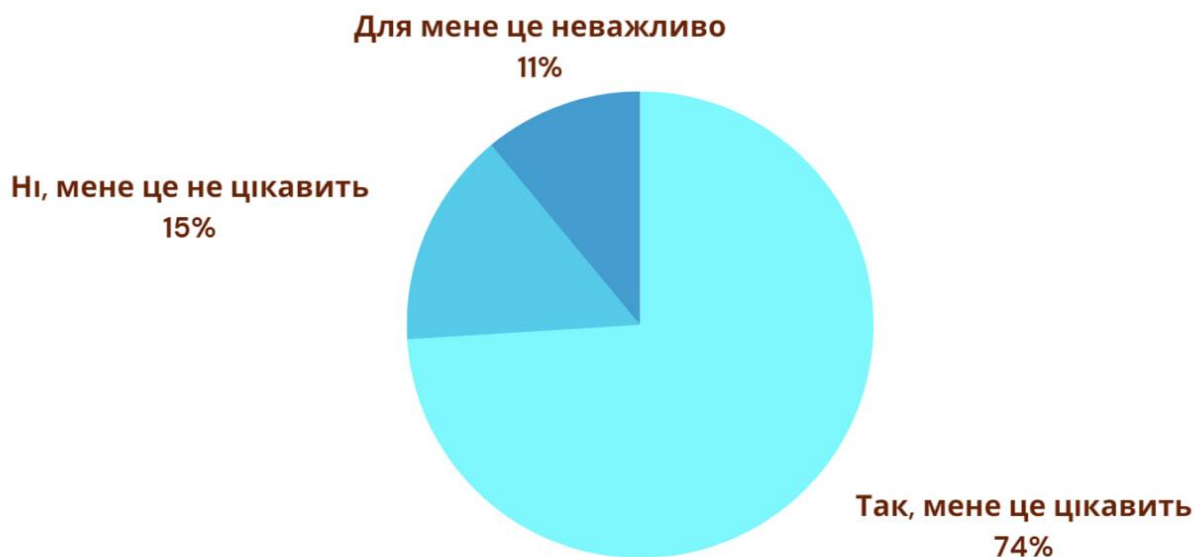
Варто зазначити, з метою визначення найбільш ефективних методів вивчення матеріалу по темі «суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю» у шкільному курсі географії «Регіони та країни» було проведено онлайн-опитування серед учнів 9-А класу (майбутніх десятикласників) Криворізької гімназії №126, в якому взяло участь 27 осіб. У Додатках представлена анкета-опитувальник у Google-формі (активне посилання на анкету: <https://forms.gle/qYwo7gqaqRVp161EA>)

На питання № 1 «Чи цікавить вас тема "третинний сектор економіки"? Чи ви б хотіли детальніше дізнатися про цей сектор і його вплив на економіку країн?» учні 9 класу дали відповіді, представлені на рис. 2.1.

Відповідно до отриманих даних, на питання №1, було встановлено, що 74% респондентів (20 учнів) цікавляться вивченням третинного сектору економіки, зовсім не цікавляться вивченням даної теми 15% (4учні), для 11% (3 учні) питання вивчення третинного сектору виявилось не важливим .

ПИТАННЯ №1

ЧИ ЦІКАВИТЬ ВАС ТЕМА "ТРЕТИННИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ"? ЧИ ВИ Б ХОТІЛИ ДЕТАЛЬНІШЕ ДІЗНАТИСЯ ПРО ЦЕЙ СЕКТОР І ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН?

Рис.2.1. Відповіді респондентів на питання №1

«Чи цікавить вас тема "третинний сектор економіки"? Чи ви б хотіли детальніше дізнатися про цей сектор і його вплив на економіку країн?»

На питання №2 «Чи були б ви зацікавлені дослідженням освітнього комплексу Китаю, який входить до третинного сектора економіки? Чи ви б хотіли дізнатися про систему освіти в Китаї та її вплив на економіку країни?», учні 9-А класу дали відповіді, представлені на рис. 2.2.

ПИТАННЯ №2

ЧИ БУЛИ Б ВИ ЗАЦІКАВЛЕНІ ДОСЛІДЖЕННЯМ ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ КИТАЮ, ЯКИЙ ВХОДИТЬ ДО ТРЕТИННОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ? ЧИ ВИ Б ХОТІЛИ ДІЗНАТИСЯ ПРО СИСТЕМУ ОСВІТИ В КИТАЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Рис.2.2. Відповіді респондентів на питання №2

«Чи були б ви зацікавлені дослідженням освітнього комплексу Китаю, який входить до третинного сектора економіки? Чи ви б хотіли дізнатися про систему освіти в Китаї та її вплив на економіку країни?»

За даними відповідей на питання №2, можна виявити, що більшість учнів, знову ж таки, зацікавлені вивченням освітнього комплексу Китаю, а саме 70% (19 учнів) дали позитивну відповідь, 22% (6 учнів) дали негативну відповідь, і, близько 8% (2 учні) учнів утримались від відповіді, обравши варіант: важко відповісти).

На питання №3 «Чи погоджуєтесь Ви, що знання про третинний сектор економіки та освітній комплекс Китаю є важливими для вашого розуміння сучасного світу і вашого майбутнього?» учні 9-А класу дали відповіді представлені на рис. 2.3.

ПИТАННЯ №3

ЧИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ ВИ, ЩО ЗНАННЯ ПРО ТРЕТИННИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС КИТАЮ Є ВАЖЛИВИМИ ДЛЯ ВАШОГО РОЗУМІННЯ СУЧАСНОГО СВІТУ І ВАШОГО МАЙБУТНЬОГО?

Рис. 2.3. Відповіді респондентів на питання №3

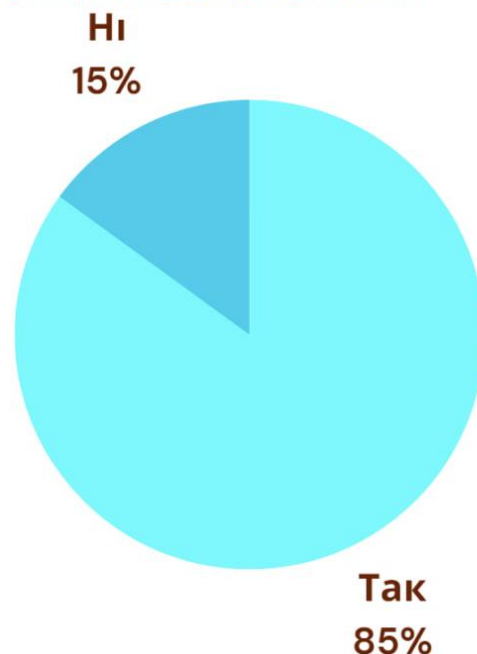
«Чи погоджуєтесь Ви, що знання про третинний сектор економіки та освітній комплекс Китаю є важливими для вашого розуміння сучасного світу і вашого майбутнього?»

За даними відповідей на питання №3, можна сказати, що 78% (21 учень) погодились із тим, що знання третинного сектору економіки та освітній комплекс Китаю є важливим для їх розуміння сучасного світу та майбутнього, 19% (5 учнів) не погодились із думкою, і 3% (1 учень) обрав варіант «важко сказати»

Відповідно до отриманих даних, на питання №4 «Чи погоджуєтесь Ви, що включення теми "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії збагатить програму та розширить наші знання про економіку та країни?» учні 9-А класу дали відповіді, представлені на рис. 2.4.

ПИТАННЯ №4

ЧИ ПОГОДЖУЄТЕСЬ ВИ, ЩО ВКЛЮЧЕННЯ ТЕМИ "ТРЕТИННИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ. ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС КИТАЮ" ДО ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ ЗБАГАТИТЬ ПРОГРАМУ ТА РОЗШИРИТЬ НАШІ ЗНАННЯ З ЕКОНОМІКИ?

Рис. 2.4. Відповіді респондентів на питання №4

«Чи погоджуєтесь Ви, що включення теми "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії збагатить програму та розширить наші знання про економіку та країни?»

За даними відповідей на питання №4, ми виявили, що 85% (23 учні) обрали варіант «Так», а варіант «Ні» обрали 15% (4 учні).

Відповідно до отриманих відповідей респондентів на питання №5 «Які ваші думки щодо включення нових тем у шкільну програму? Чи вважаєте Ви, що курс географії повинен охоплювати широкий спектр тем, щоб стати більш цікавим і актуальним для учнів?» надані результати розміщені на рис. 2.5.

ПИТАННЯ №5

ЯКІ ВАШІ ДУМКИ ЩОДО ВКЛЮЧЕННЯ НОВИХ ТЕМ У ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ? ЧИ ВВАЖАЄТЕ ВИ, ЩО КУРС ГЕОГРАФІЇ ПОВИНЕН ОХОПЛЮВАТИ ШИРОКИЙ СПЕКТР ТЕМ, ЩОБ СТАТИ БІЛЬШ ЦІКАВИМ І АКТУАЛЬНИМ ДЛЯ УЧНІВ?

Рис. 2.5. Відповіді респондентів на питання №5

«Які ваші думки щодо включення нових тем у шкільну програму? Чи вважаєте Ви, що курс географії повинен охоплювати широкий спектр тем, щоб стати більш цікавим і актуальним для учнів?»

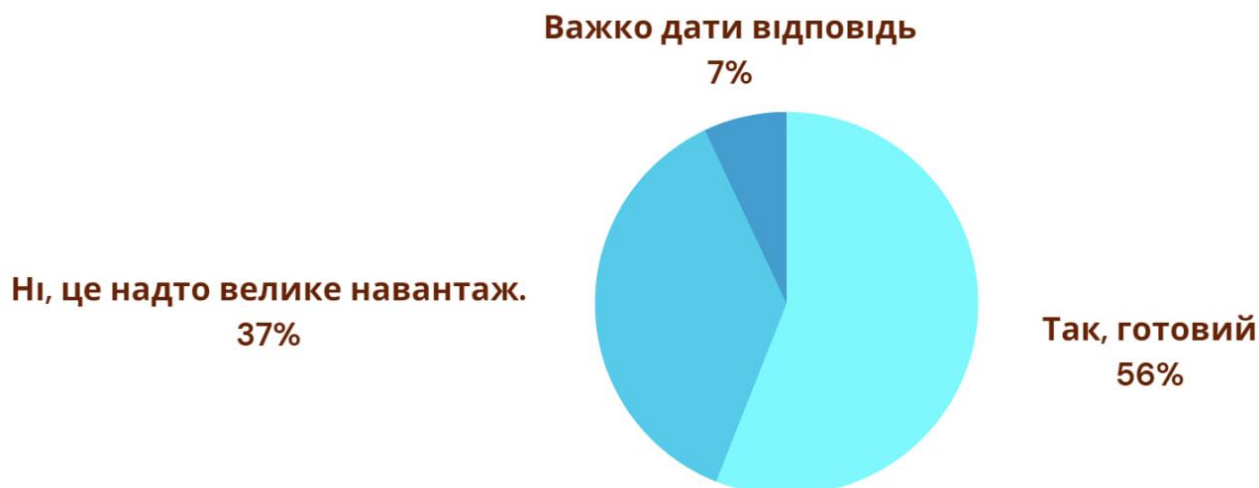
За даними відповідей на питання №5, можна побачити такі результати: 63% (17 учнів) вважають, що курс географії повинен охоплювати більш ширший спектр тем, щоб стати більш цікавим та актуальним, 22% (6 учнів) не підтримують таку ініціативу, через високу навантаженість, 15% (3 учні) обрали варіант «важко сказати»

Відповідно до отриманих відповідей респондентів на питання №6 «Чи були б ви готові вивчати більше матеріалу, якщо тема "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" була б додана до курсу географії?» отримані результати розміщені на рис. 2.6.

ПИТАННЯ №6

ЧИ БУЛИ Б ВИ ГОТОВІ ВИВЧАТИ БІЛЬШЕ МАТЕРІАЛУ, ЯКЩО ТЕМА "ТРЕТИННИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ. ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС КИТАЮ" БУДЕ ДОДАНА ДО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ?

Рис. 2.6. Відповіді респондентів на питання №6 «Чи були б ви готові вивчати більше матеріалу, якщо тема "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" була б додана до курсу географії?»

За даними відповідей на питання №6, можна побачити такі результати: варіант «Так, готовий» обрали 56% (15 учнів), варіант «Ні, це надто велике навантаження» обрали 37% (10 учнів), 7% (2 учні) утримались від відповіді.

Питання №7 «Які були б ваші очікування від включення теми "третинний сектор економіки. Сучасний освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії? Як ви думаєте, ця тема допомогла б вам розширити розуміння світу та розвинути нові навички?» має характер розгорнутої відповіді. Учні 9-А класу (за бажанням) анонімно висловили свою власну думку у формі розгорнутої відповіді.

Нами представлені дві найбільш полярні (різні) точки зору щодо очікувань учнів від включення детального вивчення Сучасного освітнього комплексу Китаю.

Думка учня «Х»

Я дуже зацікавлений у вивченні теми Третинного сектору економіки та Сучасного освітнього комплексу Китаю у 10 класі на уроках географії. Включення цієї теми в навчальний план виглядає дуже захопливо, оскільки це дозволить мені отримати більш глибоке розуміння того, як функціонує економіка Китаю та яку роль відіграє освіта у сучасному суспільстві.

Вивчення третинного сектора економіки та освітнього комплексу Китаю допоможе мені зрозуміти, як країна досягла такого вражаючого розвитку та як вони забезпечують різноманітні аспекти життя громадян. Ця тема дозволить мені розкрити зв'язок між економікою та освітою, і це може відкрити для мене нові можливості розуміння, як країни управляють своїм розвитком та інноваціями.

Я вважаю, що ця тема також допоможе розвинути мої навички аналізу та критичного мислення. Вивчення складних систем економіки та освіти відкриє для мене можливості оцінювати вплив різних факторів на суспільство та здатність розробляти власні погляди на важливі питання.

Крім того, дослідження Китаю як сучасної суспільно-економічної сили допоможе мені краще розуміти глобальну динаміку та взаємодію країн у сучасному світі. Це може підготувати мене до майбутньої роботи або навчання в умовах глобалізації.

Усе це разом робить мене зацікавленим у вивченні даної теми у 10 класі географії. Я вірю, що це збагатить моє розуміння світу та допоможе розвинути нові навички, які можуть бути корисними в моєму майбутньому.

Думка учня «У»

Я розумію, що включення теми "Третинний сектор економіки. Сучасний освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії може бути корисним для багатьох учнів, але особисто я дещо сумніваюся у її доцільності.

Перше, що мене турбує, це можливість того, що ця тема може бути досить складною для розуміння для учнів моєї вікової групи. Економічні поняття та структури можуть бути дуже важкими для сприйняття, і це може призвести до відчуття фрустрації або втрати інтересу до предмету.

Крім того, дослідження економічних аспектів Китаю може вимагати багато часу та зусиль, що може вплинути на баланс навчального навантаження між різними предметами. Вже зараз учні стикаються з великим обсягом матеріалу, і додаткова складна тема може лише збільшити тиск.

Також, враховуючи швидкий розвиток інших аспектів сучасного світу, я можу поставити під сумнів актуальність цієї теми. Замість вивчення докладних економічних даних Китаю, можливо, було б корисніше зосередитися на загальних тенденціях у світовій економіці або проблемах сталого розвитку.

Підсумок опитування: Тож, опитування показало значну зацікавленість учнями 9-А класу перспективою більш детального вивчення теми: «Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю». Переважна більшість майбутніх десятикласників з ентузіазмом ставиться до розширення спектру знань, і вважають, що це може надати позитивного впливу на їх майбутнє. Менший відсоток учнів 9-А класу – проти нововведень, переважно, через підвищене навантаження.

2.2. Методичні аспекти вивчення освітнього комплексу сучасного Китаю

Враховуючи проведене опитування учнів 9-А класу Криворізької Гімназії №126 Криворізької міської ради щодо більш цікавих та ефективних, на думку учнів, методів навчання, використовуваних на уроках під час вивчення шкільного курсу географії, розроблені нами урок та позакласний захід з теми «Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю та методика його вивчення в профільних географічних курсах» передбачали використання педагогом різних педагогічних інновацій, а саме: техніку проблемного навчання, дискусії, побудова інфографіки тощо, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів 9 класу та формування в

них практико-орієнтованих умінь та навичок. Крім того, передбачалися й традиційні методи роботи на уроках географії, зокрема робота з підручником, складання та заповнення таблиць тощо.

1. Позакласний захід

Позакласний захід з географії

10 клас

«Освіта в Китаї: як навчання впливає на економіку держави»

Мета: систематизувати знання про освіту в Китаї, провести аналогію між розвитком освіти та темпами зростання економіки в країні, зробити висновки щодо впливу однієї сфери на іншу; розвивати в учнів критичне мислення, вміння відстоювати свою думку, переконливо викладати свої погляди аудиторії; виховувати бажання всебічно розвиватись, працювати в команді та не боятись протистояти своїм однокласникам.

Форма проведення: дебати між учнівськими групами.

Обладнання: наукова література, мережа Інтернет.

Час: 1 година.

Хід заходу

Блок 1.

Попередня підготовка: учні разом із вчителем географії готуються до позакласного заходу із теми Китай. Об'єднуються у дві-три групи (в залежності від кількості учнів та думок у класі). Перша група готує доповіді та аргументацію про те, що більшість студентів Китаю виїжджають навчатись за кордон, і 70% не повертається назад, і це призводить до «відпливу умів», які в свою чергу роблять вагомий внесок у розвиток третинного сектору економіки інших держав і затримують розвиток у своїй країні. Група може винести питання щодо реорганізації вищої освіти в Китаї і отже, заохотити студентів залишатись на навчання в своїй державі і потім працювати там.

Інша група доводить, що той невеликий відсоток китайських студентів, які повертаються додому після навчання, можуть вивести економіку країни на новий

рівень, знаходять докази такої інформації і навпаки аргументують виїзд студентів для навчання за кордон.

Дебати проводить вчитель географії. Кожна група починає доповідати по своїм позиціям. Далі члени груп задають питання іншим командам і намагаються вивести їх на дискусії. У результаті команди або притримуються своїх позицій, або примикають до інших думок.

Можливі варіанти доповіді команд:

1 команда. Запорукою економічного успіху Китаю в останні десятиліття став розвиток системи освіти. Пріоритетність розвитку освіти, її випереджаючі темпи росту порівняно з економічним розвитком прописано в державних законах. У ментальність народу надійно закладено, що процвітання держави залежить від рівня освіти громадян.

Нині Китай фактично виконав завдання створити найбільш грандіозну систему освіти. Спершу зусилля уряду були спрямовані на суцільне поширення неповної середньої освіти. Згодом Китаю вдалося лише за 5 років охопити населення повною середньою освітою з 12% у 1980 р. до 80% в наш час. У сфері середньої освіти було запозичено американську модель 12-річної школи. У країні склалася практично з нуля система вищої освіти. Прийом до китайських вишів щороку збільшується на 20–30%. Випускники вишів працевлаштовуються самостійно.

У Китаї працює понад 3 000 вишів: дві третини є державними, решта – приватними. До топ-200 найкращих вишів світу входять 7 навчальних закладів Китаю. Найвідомішими є Пекінський університет, університет Цінхуа, Гонконзький університет.

У 2017 р. Китай перевершив США за найбільшою кількістю наукових публікацій. Зараз Китай є провідним місцем у світі для студентів-англомовних африканців та приймає друге за чисельністю міжнародне населення у світі. Станом на 2018 рік, країна мала друге за кількістю провідних університетів у світі, після США. Китай також є домом для двох найкращих університетів у всій Азії та Тихоокеанському регіоні та країнах, що розвиваються, з університетами

Цінхуа та Пекіном, які зайняли 20-е та 23-е місця у світі відповідно до рейтингу Times Higher Education World University Ranking. Китай переважає серед університетських рейтингів QS BRICS та університетських рейтингів країн, що розвиваються. Китай також є найбільш представленою державою в цілому. У 2020 році Китай очолює список рейтингів університетів QS Asia з понад 120 університетами, у тому числі в рейтингу, а п'ять китайських університетів потрапляють до 10 найкращих країн Азії, що більше, ніж будь-яка інша країна. До списку 200 найбільших світових рейтингів ARWU 2020 року входило 22 китайських університети, що відставали лише від США за загальним представництвом.

Керівництво країни вважає, що Китай має долучитися до країн, які постачають на світовий ринок новітні технології. Через те ще одним пріоритетним напрямом розвитку третинного сектору стали інформаційні технології. Для цього в програмах китайських вишів переважають природно-технічні й прикладні дисципліни. Зміст навчальних програм перебуває під суворим державним контролем.

Для перепідготовки фахівців, які мають вищу освіту в галузі природничих наук, існує можливість одержати додаткову платну освіту в галузі інформаційних технологій. Підприємства, що працюють в галузі інформаційних технологій, мають певні пільги. Основним напрямом у розвитку інформаційних технологій є програмування. В країні зведено центри програмування на зразок технопарків, в яких працюють численні компанії по 3 – 500 співробітників. Навколо центрів створено житлову інфраструктуру. Одна з провідних задач таких центрів – зорієнтувати роботу на експорт. Китайські програмісти працюють, переважно виконуючи замовлення Японії та Республіки Кореї.

З такими темпами розвитку освіти та інформаційних технологій Китай невдовзі припинить брати замовлення, а навпаки – пропонуватиме свої послуги для інших високорозвинених держав світу. І перші причини ними скористатись – порівняно дешева робоча сила та сильна наукова база. Китай так зможе вийти

на новий рівень економічного розвитку та не залежати від вкладень іноземних країн.

Тому в нас постає таке питання: Чому китайські студенти мають виїжджати навчатись за кордон, якщо для них уже створено майже всі умови комфортного і продуктивного навчання та роботи у своїй державі?

2 команда. Хоча Шанхай, Пекін, Цзянсу та Чжецзян перевершили всі країни світу і досягли найвищих балів у Програмі міжнародного оцінювання студентів, а китайські старшокласники щороку послідовно вигравали кілька золотих медалей на багатьох міжнародних конкурсах та олімпіад з науки, таких як Міжнародна Олімпіада з біології, Міжнародна олімпіада з астрономії та астрофізики, Міжнародна олімпіада з інформатики, Міжнародна олімпіада з наук про Землю, Міжнародна математична олімпіада, Міжнародна олімпіада з фізики та Міжнародна олімпіада з хімії, освітню систему Китаю критикували за суворість та акцент на підготовці до тесту.

Лише 4 відсотки випускників середньої освіти в країні приймаються до університетів, а це говорить про те, що китайським абітурієнтам стає простіше вступити до іноземного закладу. Вони там отримують неоціненний досвід, тому що за кордоном їх навчать не копіювати чи імпортувати технології, а продумувати та вливати в життя щось своє, краще, ніж у інших. І в свою чергу іноземні заклади приймають таких студентів, бо вони є працьовитими, по суті розумними і тому покращують їхні рейтинги в навчанні. Державі краще кинути сили на те, щоб надати житло студентам, які повернулись, та хороше робоче місце.

Тому питання наступне: Навіщо зараз витратити набагато більші кошти, щоб населення навчити, а потім ще шукати їм робоче місце, якщо можна їх відправити навчатись за кордоном, і збільшенням робочих місць та покращенням умов за рахунок збережених коштів повернути їх назад з, можливо, кращими знаннями та вміннями?

Після відповідей на питання команд одне до одного іде вирішення того, чи змінив хтось думку, чи залишаються при своїх позиціях.

Блок 2.

Заповнення інтерактивної схеми:

На основі проведених дебатів учням пропонується заповнити інтерактивну схему.

https://www.canva.com/design/DAFx4CPnBko/hgIZ6X44dUaKaT8Hd1ZBKA/edit?utm_content=DAFx4CPnBko&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

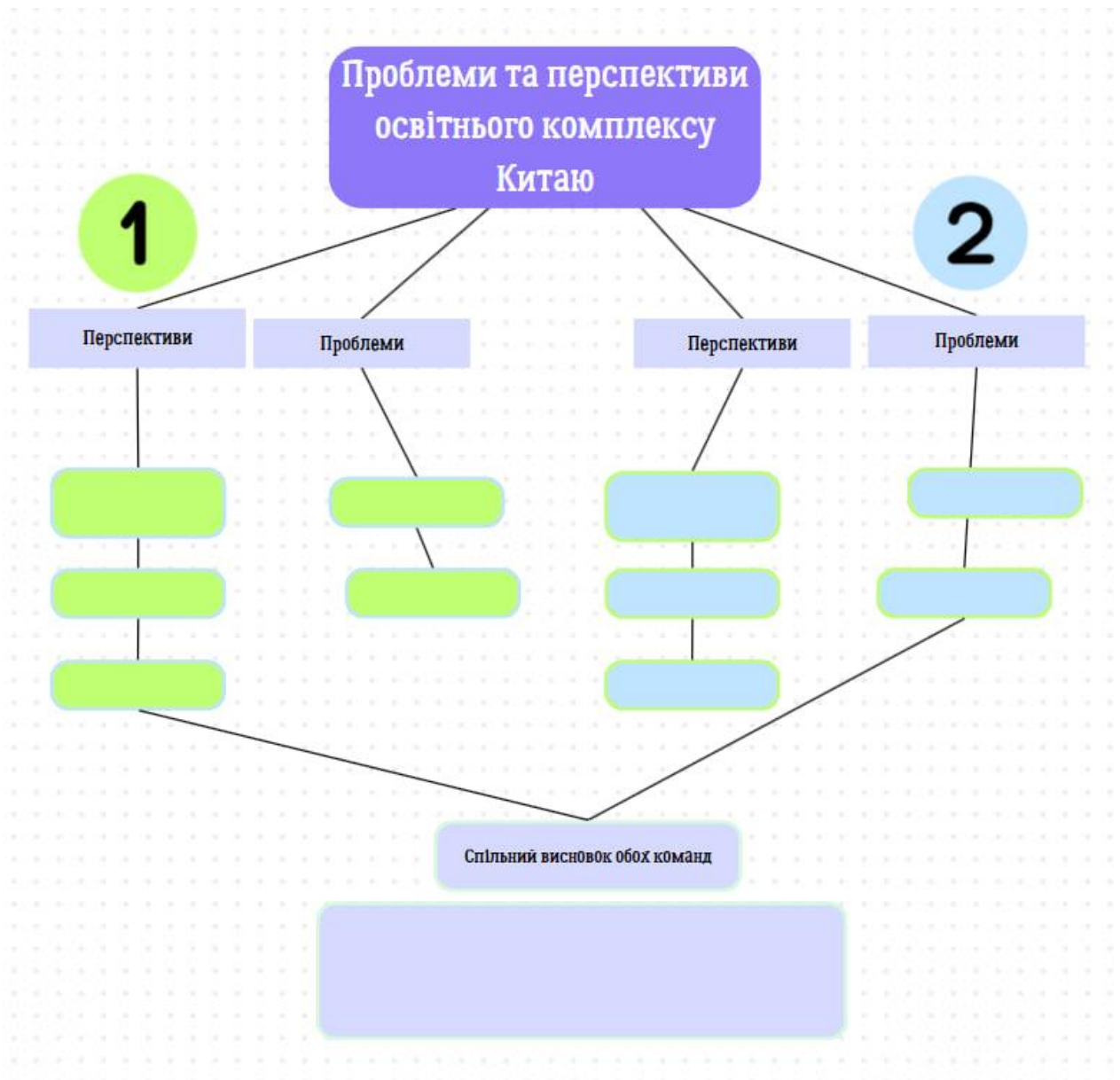

Рис. 2.7. Інтерактивна схема «Проблеми та перспективи освітнього комплексу Китаю»

Блок 3.

Стратегія WIN-WIN

Команда 1: За

- Аргументи: Виразити підтримку ідеї, що освіта в Китаї справді сприяє розвитку економіки через підготовку висококваліфікованих кадрів, наукові дослідження та інновації.
- Стратегія: Довести, що інвестиції у освіту допомагають Китаю здійснити стрибок в майбутньому завдяки висококваліфікованій робочій силі та інноваційним рішенням.

Команда 2: Проти

- Аргументи: Висловити сумніви щодо того, наскільки успішно китайська система освіти подолала проблеми та чи всі діти однаково мають доступ до якісної освіти.
- Стратегія: Підкреслити проблеми екзаменаційного тиску, нерівності доступу до освіти та звернути увагу на інші аспекти, що впливають на розвиток країни.

Стратегія WIN-WIN

<p>1. Згодитися з ключовими фактами: Обидві команди повинні врахувати об'єктивні факти і докази щодо важливості освіти для економічного розвитку Китаю. Наприклад, документовані приклади впливу китайської освіти на інновації та економічне зростання</p>	<p>Команда 1: За</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аргументи: Виразити підтримку ідеї, що освіта в Китаї справді сприяє розвитку економіки через підготовку висококваліфікованих кадрів, наукові дослідження та інновації. • Стратегія: Довести, що інвестиції у освіту допомагають Китаю здійснити стрибок в майбутньому завдяки висококваліфікованій робочій силі та інноваційним рішенням. <p>Команда 2: Проти</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аргументи: Висловити сумніви щодо того, наскільки успішно китайська система освіти пододала проблеми та чи всі діти однаково мають доступ до якісної освіти. • Стратегія: Підкреслити проблеми екзаменаційного тиску, нерівності доступу до освіти та звернути увагу на інші аспекти, що впливають на розвиток країни.
<p>2. Спільний аналіз проблем: Обидві команди можуть визначити проблеми, які існують у китайській системі освіти, такі як екзаменаційний тиск, нерівність тощо.</p>	<p>Об'єднання двох команд задля аналізу проблем (спільний аналіз)</p>
<p>3. Пошук рішень: Обидві команди можуть спільно обговорити можливі рішення для подолання проблем, які існують. Наприклад, це може бути запровадження більш гнучких методів оцінки, зменшення навантаження на учнів чи зроблення освіти більш доступною для всіх.</p>	<p>Об'єднання двох команд задля пошуку шляхів подолання існуючих проблем (спільна робота)</p>
<p>4. Заключний висновок: Заклучити дискусію спільними узагальненими висновками, які враховують обидві сторони дебатів. Наприклад, прийти до висновку, що реформа системи освіти в Китаї є важливою, і спільний зусилля для покращення можуть призвести до кращого результату для всіх.</p>	<p>Спільний висновок на основі виконаної роботи</p>

Рис. 2.8. Рекомендації щодо проведення переговорів за стратегією WIN-WIN

Після того, як була проведена вся попередня підготовка, розпочинається процес переговорів за стратегією WIN-WIN. Учні формують пропозиції, аргументуючи їх.

У результаті гри обидві команди повинні дійти згоди, що у виграші лишаються обидві команди, або перемогу здобуває одна з команд.

У кінці заходу робляться висновки щодо того, що освіта в Китаї має зараз найвищий пріоритет в розвитку, щоб згодом отримати кваліфіковані розумні робочі кадри, які посилять розвиток економіки держави в цілому.

Рефлексія

Вчитель пропонує учням поділитися враженнями про позакласний захід «Освіта в Китаї: як навчання впливає на економіку держави»

1. Найбільше мені сподобалося...
2. Найбільше мені не сподобалося...
3. Під час позакласного заходу мені хотілося б...

2. Розробка конспекту уроку

Урок географії в 10 класі

Тема: Китай. Основні складові третинного сектору, пріоритетність розвитку освіти

Мета:

освітня: сформувати в учнів знання про основні складники третинного сектору економіки Китаю, навчити їх називати основні складники, наводити приклади послуг, що визначають «географічний образ» країни; ілюструвати добірками статистичної інформації, графіками, діаграмами процесу інформаційно-технологічного прориву Китаю; зіставляти позитивні та негативні наслідки глобалізації в економіці та культурі Китаю;

розвиваюча: розвивати вміння показувати на карті технополіси, найбільші морські порти, аеропорти, фінансові й туристичні центри країни; знаходити та систематизувати необхідну інформацію для характеристики країни; ілюструвати добірками статистичної інформації, графіками, діаграмами процесу інформаційно-технологічного прориву Китаю; характеризувати структуру експорту й імпорту товарів і послуг; висловлювати власні судження щодо перспектив взаємовигідного співробітництва України з Китаєм;

виховна: виховувати вміння об'єктивно оцінювати роль державних інституцій та громадянського суспільства у розвитку країни; прививати повагу та цікавість до інших культур, виховувати патріотизм, самостійність та кмітливість.

Тип уроку: Урок засвоєння нових знань

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання з учнями, налаштування їх на урок

II. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Усі говорять про економічне диво, яке зробило Піднебесну одним із світових лідерів. А чи правда, що всьому своєму розвитку Китай завдячує США? До чого тут Гонконг і чи було взагалі це саме економічне диво?

Ще до 1978 року Китай був однією із найбідніших країн світу, допоки тодішній президент США не вирішив відновити дипломатичні відносини з Піднебесною. Тоді було пом'якшено державну політику і саме це призвело до того, що західні інвестори увірвались на ринок Китаю. Але якщо добре подумати, то виявиться, що якщо селянина пересадити з плугу на трактор, то процес розвитку прискориться. Так відбулось і в Китаї, він просто перескочив дві епохи розвитку та на початку 2000-х років мав неймовірні показники ВВП на той час. Зараз же ми бачимо країну, яка стрімко розвивається і вже лідирує за загальним ВВП у світі. Тому пропоную продовжити вивчення цієї держави та звернути увагу на особливості її третинного сектору, який просто увірвався в 21 століття швидкими темпами.

III. Актуалізація опорних знань та вмінь

Пропоную вам перейти за посиланням та разом з коментуванням виконати завдання

<https://learningapps.org/view8638935>

Рис. 2.9. Вікно зображення відповідей до завдання

<https://learningapps.org/view28912797>

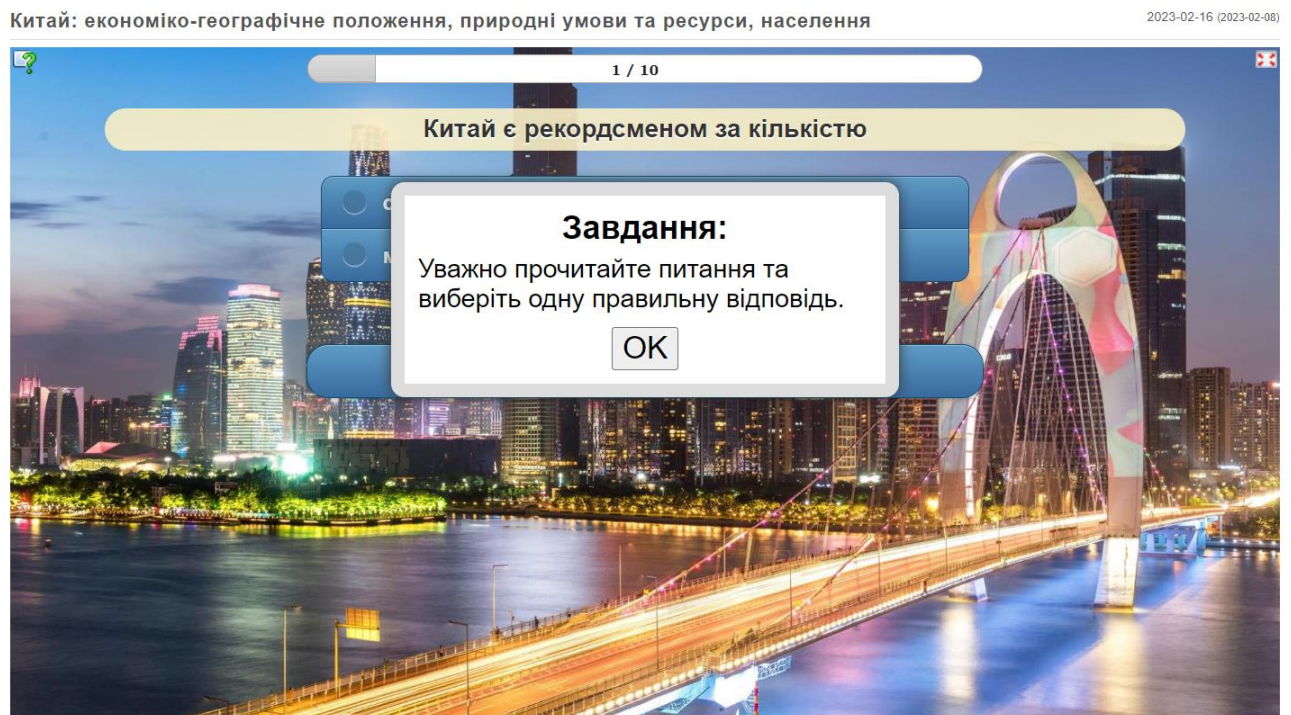

Рис. 2.10. Вікно зображення початку виконання завдань на LearningApps

IV. Виклад нового матеріалу

Розповідь вчителя з елементами бесіди з учнями

На початку 90-х рр. ХХ ст. в Китаї була запроваджена нова корпоративна політика, почали працювати нормативні акти щодо захисту авторських прав. Це активізувало притік інвестицій у сферу послуг з Японії, США, країн Європи.

Китай має **потужну фінансову систему**. Країна володіє половиною усіх світових запасів валюти. Народний банк Китаю залишається центральним банком країни, відповідаючи за стабільність національної валюти. Втручання в його діяльність з боку центральної і місцевої влади мінімізовано. Народний банк оголосив про повну відмову від долара в міжнародних взаєморозрахунках.

Банківська система Китаю в першу чергу кредитує державний сектор економіки. На приватний бізнес припадає менш ніж 1% кредитів. Відбувається роздержавлення банків. Китайські банки поступово виходять на світовий рівень. Так, 16 китайських банків створили понад 1000 зарубіжних структур: дочірніх банків, філій, представництв та організацій у 49 країнах світу. До трійки найбільших міжнародних фінансових центрів світу належить китайський Гонконг/Сянган – головний діловий та фінансовий центр Азії. Гідну конкуренцію йому становлять Шанхай, Пекін, Гуанчжоу та Шеньчжень.

В останні десятиліття важливим складником третинного сектору Китаю **став міжнародний туризм**. За кількістю міжнародних туристичних відвідувань та за валютними надходженнями від них Китай посідає 1-ше місце серед країн Азії та 4-те в світі.

Які об'єкти та місцевості, про які ви чули чи знали, приваблюють туристів у Китаї? Відповіді учнів.

Туристів у Китаї приваблюють природні об'єкти (національні парки, водоспади, печери, ущелини), пам'ятники історії та культури (Великий Китайський мур, Шаолінь – батьківщина китайського дзен-буддизму, траса Великого шовкового шляху), а також об'єкти національних традицій (фестивалі, обряди, екзотичні племена). Так, для прийому туристів збудовано понад 10 тисяч

готелів із «зірковим» рейтингом, зведено й сертифіковано за міжнародними стандартами ресторани, прокладено якісні дороги тощо.

Пріоритетність розвитку освіти та інформаційних технологій

Запорукою економічного успіху Китаю в останні десятиліття став розвиток системи освіти. Пріоритетність розвитку освіти, її випереджаючі темпи росту порівняно з економічним розвитком прописано в державних законах. У ментальність народу надійно закладено, що процвітання держави залежить від рівня освіти громадян.

Нині Китай фактично виконав завдання створити найбільш грандіозну систему освіти. Спершу зусилля уряду були спрямовані на суцільне поширення неповної середньої освіти. Згодом Китаю вдалося лише за 5 років охопити населення повною середньою освітою з 12% у 1980 р. до 90% в наш час. У сфері середньої освіти було запозичено американську модель 12-річної школи. У країні склалася практично з нуля система вищої освіти. Прийом до китайських вишів щороку збільшується на 20 – 30%. Випускники вишів працевлаштовуються самостійно.

У Китаї працює понад 3 000 вишів: дві третини є державними, решта – приватними. До топ-200 найкращих вишів світу входять 7 навчальних закладів Китаю. Найвідомішими є Пекінський університет, університет Цінхуа, Гонконзький університет.

Пропоную зараз переглянути коротке відео, та після нього дати відповіді на мої запитання?

<https://www.youtube.com/watch?v=xoQBnXWQrOA>

1. Чи зустрічали ви в інших державах світу приклад такого освітнього процесу? (Ні)

2. Яка основна відмінність між процесом навчання в Китаї та Україні вам найбільше вирізнялась? (Те, що вчитель не бере додому на перевірку зошити чи інші види домашніх завдань, а контролює все з комп'ютера безпосередньо на уроці).

3. Яка особливість шкільної форми в Шеньчжені? (Учні ходять у спортивній формі, вона офіційно там затверджена)

4. Назвіть градацію класів в середній школі Китаю? (1-6 класи – молодша школа, 7-9 – середня, 10-12 – вища)

5. Чи будуть учні порушувати поведінку на уроці? Якщо ні, то чому? (Ні, бо в класах стоять камери, і за учнями та вчителем у будь-який момент можуть спостерігати директор, батьки тощо)

6. Яку ще відмінність від України у процесі самого уроку ви помітили? (На урок може підключитись інший вчитель, щоб замінити вашого і вести урок одночасно в декількох класах)

Керівництво країни вважає, що Китай має долучитися до країн, які постачають на світовий ринок **новітні технології**. Через те ще одним пріоритетним напрямом розвитку третинного сектору стали інформаційні технології. Для цього в програмах китайських вишів переважають природно-технічні й прикладні дисципліни. Зміст навчальних програм перебуває під суворим державним контролем.

Для перепідготовки фахівців, які мають вищу освіту в галузі природничих наук, існує можливість одержати додаткову платну освіту в галузі інформаційних технологій. Підприємства, що працюють в галузі інформаційних технологій, мають певні пільги. Основним напрямом у розвитку інформаційних технологій є програмування. В країні зведено центри програмування на зразок технопарків, в яких працюють численні компанії по 3 – 500 співробітників. Навколо центрів створено житлову інфраструктуру. Одна з провідних задач таких центрів – зорієнтувати роботу на експорт. Китайські програмісти працюють, переважно виконуючи замовлення Японії та Республіки Кореї.

Транспортна система країни

З огляду на велику площу Китаю розвиток транспорту має пріоритетне значення. У внутрішніх перевезеннях основна роль належить залізницям, на які припадає $\frac{3}{4}$ усіх вантажів і понад половину пасажирів. Хоча за загальною протяжністю залізниць Китай поступається США та Росії, нині у країні діє

найбільша в світі мережа швидкісних і високошвидкісних залізниць, перевищуючи за протяжністю Японію та країни Європі разом. У країні вже експлуатується майже 20 тис. км таких доріг та майже стільки само споруджується. До 2050 р. уряд Китаю планує збільшити мережу високошвидкісних залізниць у 15 разів.

У країні діють одні з перших у світі комерційних ліній для руху поїздів на магнітній подушці – маглеви, що розвивають швидкість понад 430 км/год. Потяг їде без машиніста. Керування його рухом здійснюється за допомогою комп'ютерів зі спеціального центру. Нині маглев є у трьох містах: Шанхаї, Чанші та Пекіні.

Швидко розвивається автотранспорт. Після Другої світової війни протяжність автомобільних доріг зросла у 50 разів. Нині за їх протяжністю Китай поступається лише США та Індії. Швидкісні магістральні автошляхи збудовано за передовими технологіями й цілком відповідають світовим стандартам якості.

Велике значення мають водні види транспорту. У зовнішніх перевезеннях провідна роль належить морському транспорту. В країні існує понад 2 000 морських портів, 130 з яких приймають іноземні кораблі, 11 з них належать до найбільших у світі. Нині на Китай припадає більш ніж 40% обсягу світових водних перевезень. Річкове сполучення має важливе значення на річці Янцзи.

Традиційно використовується велосипедний та гужовий транспорт. Велике значення в перевезеннях пасажирів має повітряний транспорт. У країні бурхливо розвивається цивільна авіація. За кількістю аеропортів Китай серед країн Азії поступається лише Індонезії, а в світі посідає 14-те місце. В країні працює понад 500 аеропортів. Є позакласові аеропорти-хаби, що обслуговують понад 10 млн пасажирів на рік. Найбільші серед них – Пекін Столичний (94 млн осіб), Пудун (біля Шанхаю, 66 млн осіб), Байюнь (у Гуанчжоу, 59,7 млн осіб).

Рис. 2.11. Транспортна система Китаю

Характерні риси просторової організації господарства

У просторовій структурі господарства Китаю спостерігаються значні диспропорції. Склався суттєвий (майже в 10 разів) розрив у рівнях економічного розвитку між найбільш розвинутим приморським Східним Китаєм та відсталим, віддаленим від моря, внутрішньоконтинентальним Західним Китаєм. Східний Китай концентрує 87% промислового та більшу частину сільськогосподарського виробництва країни.

У Західному Китаї переважає одержання значної частки палива та електроенергії, хімічних продуктів, сировини та напівфабрикатів. Для сільського господарства характерне екстенсивне тваринництво. Важливим є транспортне освоєння слабозаселених і малоосвоєних територій.

Спеціальні економічні зони

Особливе місце посідають створені китайським урядом у середині 80-х рр. т. зв. спеціальні економічні зони (СЕЗ). Вони стали першими експериментальними полігонами із залучення іноземного капіталу, запозичення міжнародного досвіду та впровадження його в елементи ринкової економіки країни. Усього таких СЕЗ у Китаї близько 30. Усі СЕЗ розташовано на східному узбережжі країни, що зручно для залучення потоків прямих іноземних інвестицій із Гонконгу, Тайваню та США. Їх робота показала свою ефективність. СЕЗ мають власні законодавства та кордони, тобто є своєрідними «державами в державі». На перших етапах необхідна інфраструктура в цих зонах створювалася на державні кошти, але потім їх розвиток забезпечував приплив іноземних інвестицій. Рівень зарплати в СЕЗ у десятки разів вищий, ніж на сусідніх територіях; промислове виробництво зросло в сотні разів, території спеціалізуються на товарах народного вжитку: електроніці, легкій та харчовій промисловості, парфумерії. Небаченого розвитку зазнала соціальна інфраструктура. Окрім СЕЗ було відкрито 14 прибережних міст і портів, через які західні інвестори мають доступ до великих внутрішніх ринків Китаю. Згодом до них приєдналося ще 18 міст з надлишком дешевої робочої сили. Туди перемістилися цілі заводи та сучасні виробничі комплекси ТНК із сучасними технологіями.

Рис. 2.12. Зовнішні економічні зв'язки

Пропоную спочатку вам назвати, з якими країнами найбільше співпрацює Китай та в яких сферах. Чого найбільше продає, а що і у кого купує.

Китайська економіка – це значуща і невід’ємна частина світової економіки й глобальної системи торгівлі. Хоча Китай веде торгівлю зі 180 країнами світу, головними її партнерами є Японія, США та Республіка Корея.

Китай утримує 2-ге місце (після США) за щорічним залученням іноземного капіталу до розвитку господарства. На його території зареєстровано понад 300 підприємств з іноземними інвестиціями. Три з чотирьох країн «азійських тигрів» (Гонконг, Тайвань, Сінгапур) фактично є економіками етнічних китайців.

Водночас щорічно зростає обсяг китайських інвестицій в економіку інших держав. За останні 15 років він зріс майже в 50 разів. Китай фінансує та здійснює десятки найрізноманітніших проектів у африканських країнах. Найбільшим з них є будівництво залізниці, що сполучить кілька східноафриканських країн.

Китай посилює міжнародну роль своєї валюти – юаня. Юань готовий набути статусу резервної валюти, що зробить долар менш запитаним.

Міжнародні зв'язки України з Китаєм

Між Україною та Китаєм ухвалено понад 50 міждержавних, міжурядових та міжвідомчих документів, що створюють необхідне правове підґрунтя для співробітництва між двома країнами.

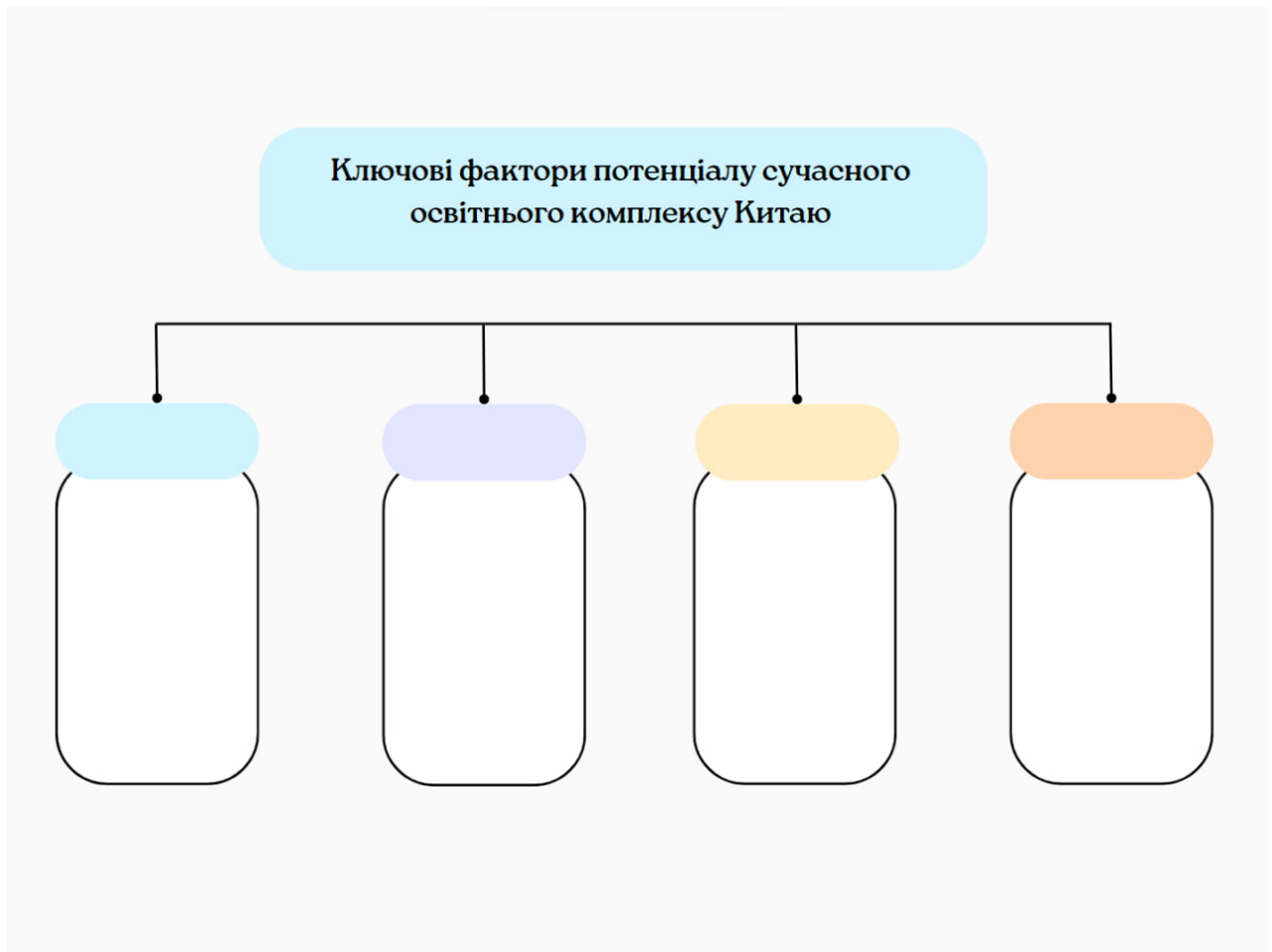
Економічна співпраця між країнами регулюється Угодою між урядом України та урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво. В українському експорті важливе місце посідають сировина та продукція металургії. Зростає експорт української продукції до Китаю рослинного походження, переважно зернових, жирів та олій. Однак найбільш позитивним є зростання експорту машин та устаткування. Китайська сторона зацікавлена в науково-технічному діалозі з Україною в галузях космонавтики, сільського господарства, військово-промислового комплексу.

Завдання для виконання у групах:

Учні діляться на 4 групи по 5-7 учнів для заповнення схеми

На основі опрацьованого матеріалу підручника та поданої вчителем інформації, визначте чотири ключових чинники потенціалу сучасного освітнього комплексу Китаю із поясненням та внесіть до схеми за посиланням:

https://www.canva.com/design/DAF0CVuxwes/aYSW44HtxVUHxBarGfQG-A/edit?utm_content=DAF0CVuxwes&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Рис. 2.13. Ключові фактори потенціалу сучасного освітнього комплексу Китаю.

V. Етап узагальнення та систематизації матеріалу

Відео для хвилинного відпочинку

<https://www.youtube.com/watch?v=2tD7VPNdjDc>

1. Спрогнозуйте подальші відносини України з Китаєм у економічній сфері та сфері освіти.
2. Виконати вправу за посиланням: <https://learningapps.org/view29093883>

VI. Домашнє завдання

1. Опрацювати §56.
2. Розробіть план по розвитку різносторонніх відносин Китаю з країнами Європи.

3. Для тих, хто обирає, підготуйте на наступний урок ваше дослідження Унікальність економічної системи Китаю.

Висновки до 2 розділу

1. Проаналізовано особливості вивчення теми: «Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю та методика його вивчення в профільних географічних курсах» (10 клас) та встановлено, що вчитель має можливість корегувати навчальний матеріал (за кількістю годин) з окремих тем за рахунок резервних годин протягом року.

2. Сформульовано методичні рекомендації щодо викладання теми «Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю та методика його вивчення в профільних географічних курсах» (10 клас), зокрема, запропоновано використання інноваційних педагогічних технологій, ІКТ на уроках географії, інтерактивних стратегій та методів, спрямованих на розвиток критичного та аналітичного мислення в учнів 10 класу («мозковий штурм», проблемне навчання, кейс-стаді, метод проєктів та моделювання тощо), кращого та вмотивованого засвоєння навчального матеріалу, залучення всіх учасників освітнього процесу до навчальної діяльності на уроці та встановлення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між вчителем та учнями класу.

3. З метою підвищення знань учнів 10 класу теми «Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу Китаю» у шкільному курсі географії «Регіони та країни» (10 клас) було запропоновано методичні розробки уроку, тема: «Китай. Основні складові третинного сектору, пріоритетність розвитку освіти» та позакласного заходу з теми: «Освіта в Китаї: як навчання впливає на економіку держави».

На уроці та під час позакласного заходу передбачалося вивчення ключових понять по темі, розвиток дослідницьких навичок, навичок аналітичного та критичного мислення, практико-орієнтованих знань за допомогою використання методу проєктів, проблемного навчання, стратегії WIN-WIN, дискусії тощо.

ВИСНОВКИ

За результатами комплексного аналізу суспільно-географічної характеристики освітнього комплексу сучасного Китаю, автор дійшов наступних теоретичних і практичних висновків:

1. Освіта в Китаї має довгу історію, що починається ще з 5-го століття до нашої ери. Китай був однією з перших країн у світі, що вживали поняття "школа", в якій діти вчилися читати, писати і рахувати. Для організації освіти були створені спеціальні інститути, такі як Конфуційв Університет, що був заснований у 478 році до нашої ери.

2. Етапи розвитку та історична еволюція освітнього комплексу Китаю:

1) До початку 20 століття — освіта була доступна тільки елітам.

2) 1912 рік — заснування першого університету «Цинхуа», пізніше утворення таких навчальних закладів, як Нанкінський університет (1915 рік), Пекінський університет (1919 рік) та інші.

3) 1949 рік та створення КНР — розпочався процес масової освіти та потреби в кадрах для економічної та соціальної реформ.

4) 1952 рік — проведення реформи освітньої системи, введення трьохрівневої системи, що передбачала базову школу, середню школу та вищу освіту.

5) 1966—1976 рр. — культурна революція, яка призвела до зупинки системи освіти та зниження рівня загальної освіти.

6) 1978 рік — після закінчення епохи культурної революції, система освіти знову почала розвиватись та було введено зміни, спрямовані на покращення якості освіти.

7) 1985 рік — уряд Китаю розпочинає програму «Відкритого дверей», яка передбачає співпрацю з іноземними університетами та підвищення рівня освіти в країні.

8) 1995 рік — розпочалося створення в Шанхаї Пусанського університетського парку, де було створено багато вищих навчальних закладів з

участю іноземних університетів, що забезпечило підвищення рівня освіти в Китаї.

9) 21 століття — в Китаї продовжується розвиток вищої освіти та зростає кількість вищих навчальних закладів, які отримують міжнародне визнання і займають провідні позиції у світі.

3. Особливості освітнього комплексу Китаю по частинах країни

Китай – це велика країна з різноманітним ландшафтом, кліматом та населенням. Ці фактори впливають на освітній комплекс Китаю, який має свої особливості у різних частинах країни.

Північний Китай

Північний Китай – це регіон з помірним кліматом та рівнинним ландшафтом. Цей регіон є найбільш густонаселеним у Китаї.

Освітній комплекс північного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа освітніх закладів усіх рівнів. У регіоні розташовано багато університетів, середніх та початкових шкіл.
- Високий рівень освіти. У регіоні проживає велика кількість населення з вищою освітою.
- Приоритетність технічних та природничих наук. У регіоні розташовано багато технічних університетів та науково-дослідних центрів.

Східний Китай

Східний Китай – це регіон із субтропічним кліматом та гірським ландшафтом. Цей регіон є центром промисловості та торгівлі Китаю.

Освітній комплекс східного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа професійно-технічних навчальних закладів. В регіоні розташовано багато коледжів та технікумів, які готують кадри для промисловості та торгівлі.
- Високий рівень освіти у галузі бізнесу та економіки. У регіоні розташовано багато університетів, які спеціалізуються на цих галузях.

- Розвиток інноваційних технологій у освіті. У регіоні розташовано багато університетів, які використовують сучасні технології в освітньому процесі.

Центральний Китай

Центральний Китай – це регіон з помірним кліматом та рівнинним ландшафтом. Цей регіон є важливим транспортним та логістичним центром Китаю.

Освітній комплекс центрального Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа загальноосвітніх шкіл. У регіоні розташовано багато початкових та середніх шкіл, які забезпечують доступність освіти для населення.
- Пріоритетність освіти у галузі сільського господарства. У регіоні розташовано багато коледжів та університетів, які готують кадри для сільського господарства.
- Розвиток дистанційного навчання. У регіоні розташовано багато університетів, які пропонують програми дистанційного навчання.

Південний Китай

Південний Китай – це регіон із субтропічним кліматом та гірським ландшафтом. Цей регіон є важливим центром туризму та культури Китаю.

Освітній комплекс південного Китаю характеризується такими особливостями:

- Розвинена мережа освітніх закладів у сфері мистецтва та культури. У регіоні розташовано багато університетів, які спеціалізуються на цих галузях.
- Розвиток міжнародного співробітництва в освіті. У регіоні розташовано багато університетів, які співпрацюють із університетами з інших країн.
- Розвиток освітніх технологій. У регіоні розташовано багато університетів, які використовують сучасні технології в освітньому процесі.

Західний Китай

Західний Китай – це регіон з помірним та сухим кліматом, а також гірським ландшафтом. Цей регіон є найвіддаленішим і малонаселеним у Китаї.

Освітній комплекс західного Китаю характеризується такими особливостями:

- Недостатня забезпеченість освітніми закладами. У регіоні розташовано менше освітніх закладів, ніж у інших частинах країни.
- Висока вартість освіти. Освітні заклади в регіоні менш доступні для населення, ніж в інших частях країни.
- Розвиток дистанційного навчання. Дистанційне навчання є одним із основних способів отримання освіти в регіоні.

4. Нині Китай фактично виконав завдання створити найбільш грандіозну систему освіти. Спершу зусилля уряду були спрямовані на суцільне поширення неповної середньої освіти. Згодом Китаю вдалося лише за 5 років охопити населення повною середньою освітою з 12 % у 1980 р. до 80 % в наш час. У сфері середньої освіти було запозичено американську модель 12-річної школи. В країні склалася практично з нуля система вищої освіти. Прийом до китайських вишів щороку збільшується на 20 – 30 %. Випускники вишів працевлаштовуються самостійно.

У Китаї працює понад 3 000 вишів: дві третини є державними, решта – приватними. До топ-200 найкращих вишів світу входять 7 навчальних закладів Китаю. Найвідомішими є Пекінський університет, університет Цінхуа, Гонконзький університет.

Керівництво країни вважає, що Китай має долучитися до країн, які постачають на світовий ринок новітні технології. Через те ще одним пріоритетним напрямом розвитку третинного сектору стали інформаційні технології. Для цього в програмах китайських вишів переважають природно-технічні й прикладні дисципліни. Зміст навчальних програм перебуває під суворим державним контролем.

5. Проаналізовано особливості вивчення теми «Структура освітнього комплексу Китаю» Розділу III «Азія» (Тема 2. "Субрегіони та країни Азії») в рамках навчальної програми профільного рівня курсу Географії 10 класу (профільний рівень)) та встановлено, що вчителям надана академічна свобода щодо корегування кількості годин для вивчення окремих тем за рахунок резервних годин протягом року. Сформульовано методичні рекомендації щодо викладання теми «Освітній комплекс Китаю», зокрема запропоновано використання інноваційних педагогічних технологій, ІКТ на уроках географії, інтерактивних стратегій та методів, спрямованих на розвиток критичного та аналітичного мислення в учнів 10 класу («мозковий штурм», проблемне навчання, кейс-стаді, метод проєктів та моделювання тощо), кращого та вмотивованого засвоєння навчального матеріалу, залучення всіх учасників освітнього процесу до навчальної діяльності на уроці та встановлення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між вчителем та учнями класу.

6. З метою підвищення знань учнів 10 класу теми «Освітній комплекс Китаю» у шкільному курсі географії «Регіони та країни» (10 клас) було запропоновано методичні розробку уроків з теми: «Китай. Основні складові третинного сектору, пріоритетність розвитку освіти», а також методичну розробку позакласного заходу – «Освіта в Китаї: як навчання впливає на економіку держави»

На уроках передбачалося вивчення ключових понять по темі, розвиток дослідницьких навичок, навичок аналітичного та критичного мислення, практико-орієнтованих знань за допомогою використання методу проєктів, проблемного навчання, стратегії WIN-WIN, дискусії тощо

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антиповський А.А. Політика і освіта науки і освіти в КНР 1949–1979 рр. / А.А. Антиповський, Н.Е. Борєбска, Н.В. Пряничук. – Київ: Либідь, 1980. – 288 с.
2. Боєнко М.А. Основні напрямки реформ в системі педагогічної освіти КНР / М.А. Боєнко // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (16). – С. 113–117.
3. Борєвська Н. Е. Забезпечення доступності та привабливості середнього професійного освіти в КНР. Педагогіка. 2012. № 7. С. 109-119.
4. Борєвська Н. Е. Тенденції розвитку освіти в КНР до 2020 року. Педагогіка. 2011. №7. С. 108-119.
5. Гала С.В. Функціонування системи вищої освіти Китаю: аналіз досвіду. Актуальні проблеми економіки. 2012. №9 (135). С. 72-77.
6. Закон України "Про освіту" URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
7. Іванілов О. В. Управління освітою в КНР: історично-ретроспективний аналіз. Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: зб. наук. праць освітньо-наукової конф. (Київ, 4-6 лютого 2014 р.) / укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. Київ: Вид-во НПУ імені М. п. Драгоманова, 2014. С. 91-92.
8. Луничек В. Е. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. Постметодика. 2013. № 1. С. 47-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2013_1_14
9. Пироженко П. В. Основні напрями реформування загальної середньої освіти в Україні та Китаї. Освітній дискурс: Гуманітарні науки: зб. наук. праць. Київ: ПП Вид-во «Гілея», 2017. Вип. 2, ч. І: Педагогічні науки. С. 109–117.
10. Географічне положення Китаю. URL: <http://www.geograf.com.ua/china/623-china-population-number-density>

11. Загальна характеристика Китаю. URL: <http://www.geograf.com.ua/china/623-china-population-number-density>
12. Загальна характеристика сфери послуг Китаю. URL: <http://www.geograf.com.ua/china/629-china-transport>
13. Китайська система освіти. URL: <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/26.html>
14. Лунячек В. Е. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. Постметодика. 2013. № 1. С. 47-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2013_1_14
15. Навчальні програми для 10-11 класів (профільний рівень). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
16. Населення Китаю: кількість, густота, демографічні процеси. URL: <http://www.geograf.com.ua/china/623-china-population-number-density>
17. Початкове і середнє навчання в Китаї разом зі школою Да Гуан Ся. URL: <http://ru.globalstudygroup.com/1/10/1009/729x90-real-english1.swf>
18. Освіта в Китаї. URL: <http://www.geograf.com.ua/china/634-china-education>
19. Освітні замальовки з Піднебесної: як навчаються у Китаї. Стаття. Київ: 2018. URL: Освітні замальовки з Піднебесної: як навчаються в Китаї.
20. Початкова освіта в Китаї. URL: <https://ukrainian.cri.cn/141/2014/08/05/2s35460.htm>
21. Cutler, D.M.; Lleras-Muney, A. Understanding differences in health behaviors by education. J. Health Econ. 2021, 29, 1–28.
22. Lochner, L. Non-Production Benefits of Education: Crime, Health, and Good Citizenship; National Bureau of Economic Research: Cambridge, MA, USA, 2021.
23. Brunello, G.; Fort, M.; Schneeweis, N.; Winter-Ebmer, R. The causal effect of education on health: What is the role of health behaviors? Health Econ. 2021, 25, 314–336.

24. Behrman, J.A. The effect of increased primary schooling on adult women's HIV status in Malawi and Uganda: Universal Primary Education as a natural experiment. *Soc. Sci. Med.* 2019, 127, 108–115.
25. Burger, K. How does early childhood care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. *Early Child. Res. Q.* 2021, 25, 140–165.
26. Camilli, G.; Vargas, S.; Ryan, S.; Barnett, W.S. Meta-analysis of the effects of early education interventions on cognitive and social development. *Teach. Coll. Rec.* 2019, 112, 579–620.
27. Reynolds, A.J.; Temple, J.A.; Ou, S.R.; Arteaga, I.A.; White, B.A. School-based early childhood education and age-28 well-being: Effects by timing, dosage, and subgroups. *Science* 2021, 333, 360–364.
28. Cutler, D.M.; Huang, W.; Lleras-Muney, A. When does education matter? The protective effect of education for cohorts graduating in bad times. *Soc. Sci. Med.* 2020, 127, 63–73.
29. Hout, M. Social and economic returns to college education in the United States. *Annu. Rev. Sociol.* 2019, 38, 379–400.
30. Fan, W.; Ma, Y.; Wang, L. Do We Need More Public Investment in Higher Education? Estimating the External Returns to Higher Education in China. *Asian Econ. Papers* 2021, 14, 88–104.
31. Hu, A.; Hibel, J. Increasing heterogeneity in the economic returns to higher education in urban China. *Soc. Sci. J.* 2020, 52, 322–330.
32. Gao, W.; Smyth, R. Education expansion and returns to schooling in urban China, 2001–2010: Evidence from three waves of the China Urban Labor Survey. *J. Asia Pac. Econ.* 2019, 20, 178–201.
33. De Brauw, A.; Rozelle, S. Reconciling the returns to education in off-farm wage employment in rural China. *Rev. Dev. Econ.* 2018, 12, 57–71.
34. Fu, Q.; Ren, Q. Educational inequality under China's rural-urban divide: The hukou system and return to education. *Environ. Plan. A* 2020, 42, 592–610.

35. Zhong, H. Returns to higher education in China: What is the role of college quality? *China Econ. Rev.* 2019, 22, 260–275.

36. Шкільна освіта у Китаї: ел. ресурс.- <http://vseobr.com/> – дата розміщення 21.09.2020

37. 7-10岁孩子心理特点及教育方式的探讨: ел.ресурс. - <http://bbs.etjy.com/>

38. 對未來的貢獻：教育的優先級 / Пер. 來自英語。靜脈注射基塔耶夫。教育學出版社，2021年。- 168頁。

39. 在學習過程中建立人文關係//心理學讀者。М.: 教育，2017。- S. 412-421。

40. 技術與現代教育 // 教育學。- 2021年，第2號。- 從。11-14。

41. 學校改革（任務、內容、科學理論意義）。М.: 出版社“Knowledge.RSF SR”，2019。- 48 pp. Bakhtin B. 漢國：中國古代文化論文集。

42. 別爾佳耶夫 Н.А. 新中世紀：對俄羅斯和歐洲命運的思考。М.: Phoenix-CDU-Press, 2020。- 83 p.

43. 到二十一世紀的學校。社會學家的反思。М.: 教育學，2018。- 255頁。

44. Bim-Bad B.N. 現代教育理論與實踐的人類學基礎：論問題及其解決方法。М.: 羅斯出版社。開放大學，2014年。- 35頁。

45. Bim-Bad B.M., 彼得羅夫斯基 A.V. 社會化背景下的教育//教育學。2016年，第1號 - S. 3-8。

46. 雅。看中國的啟蒙：Ia-Kinf 神父的作文。SPb., 2016。- 75頁。

47. Boguslavsky M.V., Kornetov G.B.教學範式：歷史和預測 // 碩士。2020年，第9期。- S. 13-20。
48. Bondarevskaya E.V.以學生為中心的教育人文範式。// 教育學。- 2017年，第4號。第11-17頁。
49. 邦達列夫斯卡婭電動汽車個性導向教育的價值基礎//教育學。2019年，第4期。- S. 29-36。
50. 混蛋，瑪麗安。二十世紀初中國的教育改革。Paul J. Bailey 翻譯。安娜堡：密歇根大學中國中心，2020，年。
51. 博思威克，莎莉。中國的教育與社會變遷：近代的開端。加利福尼亞州斯坦福：胡佛研究所出版社，2021，年。
52. 和 John W. Chaffee 合編。理學教育：形成階段。伯克利：加州大學出版社，2019，年。
53. 合編。中華帝國晚期的教育與社會，1600-1900年。伯克利：加州大學出版社，2021，年。
54. 基南，巴里。中華帝國最後的古典書院：1864-1911年長江下游的社會變遷。伯克利：加州大學出版社，2020，年。

ДОДАТКИ

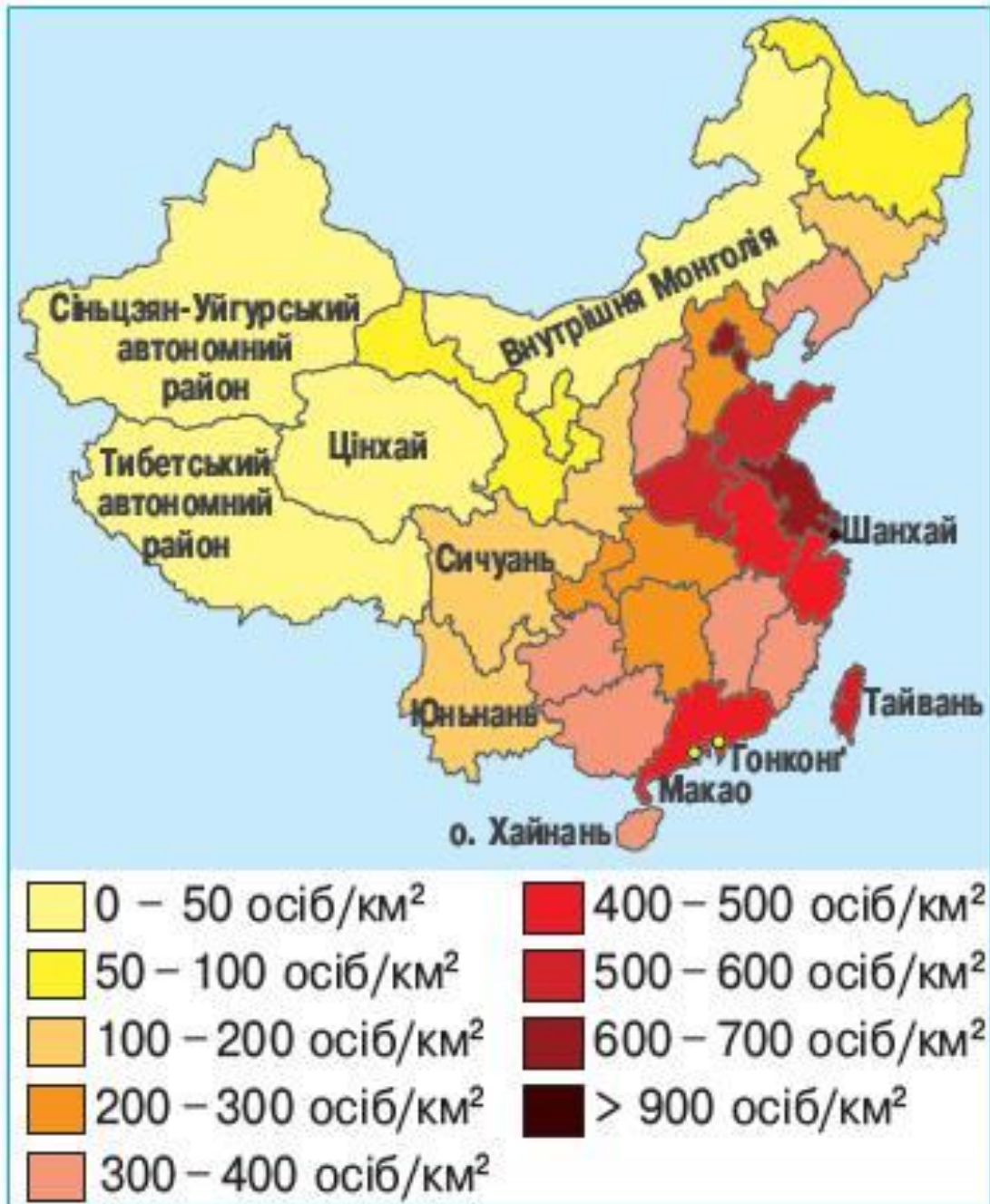
Додаток А

Апробація результатів дослідження представлена:

1. Сахновська О.Є . Географія та туризм: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. (28 лютого - 1 березня 2023 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю. І. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. – 684 с.

	
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	
СЕРТИФІКАТ № 2023/03/011	
Засвідчує, що <u>ОЛЕКСАНДРА САХНОВСЬКА</u>	
Брав (ла) участь (15 годин/0,5 кредити ЕКТС) у VI всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Географія та туризм» 28 лютого – 1 березня 2023 року.	
	
Проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності	проф. Бережна С.В.

Картосхема густоти населення та адміністративного поділу Китаю

Додаток В

Найпопулярніші заклади дошкільної освіти в Китаї

Назва закладу	Місто	Тип дошкільної освіти
Beijing Normal University Kindergarten	Пекін	Частково державний дошкільний навчальний заклад
Shanghai Star Kids Children Education	Шанхай	Приватний дошкільний навчальний заклад
Guangzhou Maple Leaf Educational Systems Kindergarten	Гуанчжоу	Міжнародний дошкільний центр
Tsinghua University Kindergarten	Пекін	Державний дошкільний навчальний заклад
American Montessori International Kindergarten	Шанхай	Міжнародний дошкільний центр
Shanghai Rego International School	Шанхай	Міжнародний дошкільний центр
Jinqiao International Kindergarten	Шанхай	Міжнародний дошкільний центр
Happy Bridge Bilingual Kindergarten	Шанхай	Частково приватний дошкільний навчальний заклад
Nanjing International School	Наньїн	Міжнародний дошкільний центр
Tiny Tots International Pre-School	Гуандун	Міжнародний дошкільний центр

Додаток Г

Найпопулярніші заклади початкової освіти в Китаї

Назва закладу	Місто	Тип початкової освіти
Beijing No.4 High School Affiliated Primary School	Пекін	Державна початкова школа
Shanghai Pinghe Bilingual School	Шанхай	Приватна початкова школа
The Experimental Primary School Affiliated to Beijing Normal University	Пекін	Державна початкова школа
Nanjing Foreign Language School Primary Division	Наньїн	Приватна початкова школа
Shanghai United International School	Шанхай	Міжнародна початкова школа
Pudong Shangri-la Experimental School	Шанхай	Державна початкова школа
Dulwich College Shanghai Puxi	Шанхай	Міжнародна початкова школа

Додаток Д

Найпопулярніші заклади середньої та основної освіти

Назва закладу	Місто	Тип середньої освіти
Peking University High School	Пекін	Державна середня школа
Tsinghua University High School	Пекін	Державна середня школа
Shanghai High School	Шанхай	Державна середня школа
Hangzhou Foreign Languages School	Ханчжоу	Державна середня школа
The Affiliated High School of Peking University	Пекін	Державна середня школа
The High School Affiliated to Renmin University of China	Пекін	Державна середня школа
Wuhan Foreign Languages School	Ухань	Державна середня школа

Найпопулярніші заклади вищої освіти

Анкета-опитувальник**Для учнів 9-А класу Криворізької гімназії №126**<https://forms.gle/qYwo7ggaqRVp161EA>

Опитування щодо актуальності вивчення теми "Суспільно-географічна характеристика освітнього комплексу сучасного Китаю" серед учнів 9-А класу Криворізької гімназії №125

aleksandra.sakhnovskaya@gmail.com [Сменить аккаунт](#)

1. Чи цікавить вас тема "третинний сектор економіки"? Чи хотіли б ви детальніше дізнатися про цей сектор і його вплив на економіку країн? *

- Так, мене це цікавить
- Ні, мене це не цікавить
- Для мене це неважливо

2. Чи були б ви зацікавлені дослідженням освітнього комплексу Китаю, який входить до третинного сектора економіки? Чи ви б хотіли дізнатися про систему освіти в Китаї та її вплив на економіку країни?

- Так
- Ні
- Важко відповісти

3. Чи погоджуєтесь Ви, що знання про третинний сектор економіки та освітній комплекс Китаю є важливими для вашого розуміння сучасного світу і вашого майбутнього?

- Погоджуюсь
- Не погоджуюсь
- Важко сказати

4. Чи погоджуєтесь Ви, що включення теми "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії збагатить програму та розширить наші знання про економіку та країни?

- Так
- Ні

5. Які ваші думки щодо включення нових тем у шкільну програму? Чи вважаєте Ви, що курс географії повинен охоплювати широкий спектр тем, щоб стати більш цікавим і актуальним для учнів?

- Так, вважаю
- Ні, я вважаю що навантаження не має збільшуватись
- Важко сказати

6. Чи були б ви готові вивчати більше матеріалу, якщо тема "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" була б додана до курсу географії?

- Так, готовий
- Ні, це надто велике навантаження
- Важко дати відповідь

7. Які були б ваші очікування від включення теми "третинний сектор економіки. Освітній комплекс Китаю" до шкільного курсу географії? Як ви думаєте, ця тема допомогла б вам розширити розуміння світу та розвинути нові навички? (РОЗГОРНУТА ВІДПОВІДЬ УЧНЯ) *

Мой ответ
